Без мови немає нації

slovo.prosvita.com.ua

ч. 15 (288)
14–20 квітня
2005 р.

Слово Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЛАВРА — НЕБЕЗПЕЧНА ЗОНА

ГАРЯЧА ТЕМА

Із 5 квітня центральна брама Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника зачинилася перед киянами, а також гостями столиці, паломниками з багатьох реґіонів і навіть країн. Виявилося, заповідник тимчасово призупинив відвідування території через аварійно небезпечний стан багатьох історичних пам'яток. Однак на Благовіщення нам таки вдалося потрапити до верхньої частини Лаври, — бічний вхід залишається відчиненим. Попри безліч загороджень і написів про небезпеку, заповідником ходить чимало туристів і прочан. Окрім того, незважаючи на те, що екскурсії тут наразі заборонені, напіввідкритий статус заповідника повномасштабно використовують "екскурсоводи" з інших комерційних структур. Тим часом заповідник щодня втрачає від 6 тисяч гривень заробітку.

Олександр Берьозкін, співробітник Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, якого ми зустріли тут, вважає, що закриття заповідника — "спецоперація" директора: "Усе те, що розповідає наш директор Сергій Павлович Кролевець про стан заповідника, що спричинив його закриття, — все це наслідок його керівництва, адже він є директором протягом 10 років. Усі ремонти проводилися під його керівництвом. Якщо зроблено так, що сиплеться штукатурка, то він має відповідати за це. Вважаю, що заповідник знаходиться в такому стані вже не один рік і його закриття — це суто політична акція генерального директора, причому дуже нерозумна. Спочатку потрібно провести експертизу, довести, що територія справді небезпечна для відвідування, а потім її закривати. У нас же лише в понеділок оголосили, що з вівторка територію закривають. Так не робиться. А тепер намагаються знайти крайніх. Директор чинить безвідповідально, поводиться, як місцевий князь. Зачинили центральні ворота, але відчинили боковий вхід, і хто хоче, той і ходить. Якщо це небезпечна територія, то, я так розумію, тут має бути мінімум людей. Але, як бачите, в заповіднику доволі людно. Взагалі заповідник доведено до жалюгідного стану. І весь час — імітація бурхливої діяльності. Підіть до південної стіни й побачите, як 3 роки тому проводився її ремонт — коли залізо, зібране з якихось звалищ, прибили безпосередньо на цеглу. Ви бачили щось подібне? Хоч на ремонт цієї стіни держава виділила чималі кошти. Минулого року, за словами самого ж Сергія Павловича, з бюджету нам дали на ремонтні роботи 2,7 млн. грн., хоча серйозних робіт я протягом року не бачив. До того ж, директор, по суті, сприяв тому, щоб корпуси заповідника безкарно захоплювали представники Московського патріархату — уже 13 корпусів. Коли після захоплення одного приміщення я відмовився входити до нього перед розслідуванням правоохоронними органами, він звинуватив мене в тому, що в корпусі зникли якісь речі, й вимагає від мене через суд фінансового відшкодування".

Тетяна Кулик, головний архітектор заповідика, дала нам офіційний коментар того, що тут відбувається.

— Заповідик не фукціонує на підставі наказу про часткове й тимчасове припинення його діяльності. Під час періоду весняного розмерзання й танення снігів на території заповідника з'явилося кілька провалів, із карниза багатьох споруд почали відвалюватися елементи декору та штукатурки. У зв'язку з технічним станом території та будівель було частково й тимчасово припинено діяльність заповідника, пов'язану з обслуговуванням відвідувачів та експлуатацією експозицій із 5 квітня 2005 року. Частина споруд в аварійному стані, причому вони розташовані на екскурсійному маршруті. Це, передусім, Велика Лаврська дзвіниця Успенського собору, на якій почалося відшарування штукатурки (глиби завдовжки 50 сантиметрів) 2 і 3 ярусів. До того ж, на висоті 90 метрів там відшарувався мідний лист покриття, якраз на маківці дзвіниці. У будь-який момент він може впасти, а траєкторію польоту ніхто не може визначити. Небезпеку становить також підпірна стіна верхньої Лаври, яка тримає оглядовий майданчик. І раніше ми звертали на це увагу, а в 2003 р. замовили дослідницькі роботи зі стану цієї споруди, оскільки там почали з'являтися провали. На 2004 р. коштів нам не виділили й, на жаль, проектних робіт ми не завершили досьогодні. Після цієї зими на оглядовому майданчику вже утворилися значні провали, розкрилися (до 8 см) тріщини бетонного покриття. Стіна змінила конфігурацію, стала ввігнутою. Нещодавно під стіною стояв паломник і на нього впала рекошетом (на його щастя, в польоті вона зачепила водозлив) частина цегли. На Троїцькій надбрамній церкві біля центрального входу теж активно відшаровується штукатурка, на келії (4 корпус) східний фонтон знаходиться в аварійному стані, вінчальна його частина практично відсутня...

— Щороку потепління створює заповіднику проблеми?

— Це вперше. Дуже складна була зима. Основним руйнівним чинником була практична відсутність сонячних днів упродовж осінньо-зимово-весняного періоду. Від вологи й великої кількості снігу штукатурка намокла і в такому стані перебувала тривалий час на морозі — близько півроку. А потім почалося раптове розмерзання і висихання. Наслідок — від основної частини фасаду відшаровувалися пласти штукатурки. Крім того, недостатнє фінансування. А в нас величезний комплекс — 120 пам'яток. Ми не можемо підтримувати в належному стані власними силами ці об'єкти. Можемо робити тільки косметичні ремонти.

Закінчення на с. 3

Мовна політика в державі

стор. 3

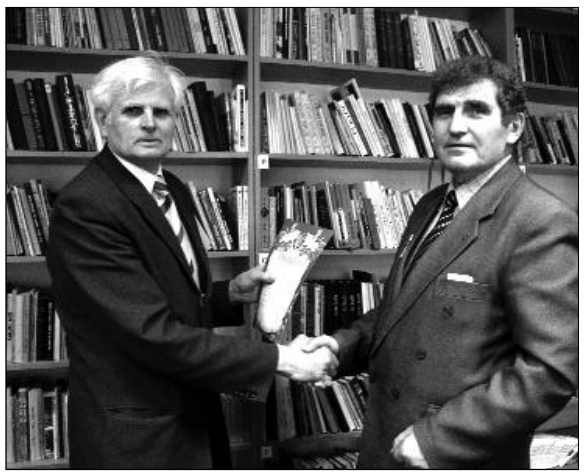

«Просвіта» йде до VII з'їзду

стор. 4—5

Тарасова церква

стор. 8

Українське кіно — так!

стор. 13

«Вільний, бо живий!»

Стор. 15

ПОГЛЯД

ХТО І ЧОМУ ПІДСТАВЛЯЄ ПРЕЗИДЕНТА ЮЩЕНКА?

Останнє за часом соціологічне опитування, проведене фондом "Демократичні ініціативи", дало результат, якого не було за всі роки Незалежності: Президента і Прем'єр-міністра підтримує більше половини населення. Факт, який не може не порадувати націонал-демократичне середовище, на яке спиралися нинішні чільники держави. Але конкретні цифри так само не можуть не насторожувати: перша особа держави має другий результат: Юлія Тимошенко набрала 54,2 відсотка симпатиків, а Віктор Ющенко — рівно 54. 0,2 відсотка — мізер, але він свідчить про тенденцію, що намітилась: якщо і далі так ітиме, Віктор Ющенко втрачатиме в популярності.

Таке припущення підтверджується аналогічним опитуванням, проведеним одним із найпопулярніших інтернет-видань — "Українською правдою". На запитання до читачів, *кому б вони, якби могли, дали премію за найкращу роботу протягом перших місяців нової влади,* прізвище Прем'єра назвало 43 відсотки тих, що відгукнулися, а Президента — лише 16 відсотків. Прикметно, що між ними друге місце з результатом 17 % зайняли ті, що відповіли: нікому. Назріває певне розчарування серед прихильників Віктора Ющенка наслідками революції, на яку покладалися більші надії, ніж отримано.

Колишньої влади, яка почала оговтуватися після поразки на виборах і, назвавши себе новою опозицією, стала гуртуватися та пресингувати Ющенка по всьому фронту, підловлюючи його на найменших промахах, у розрахунок не беремо. На те вона й опозиція, щоб влада не дрімала. Навіть несамовитий піар-*лемент* про нібито політичні переслідування, знятий у Верховній Раді з приводу взяття під варту голову Донецької обласної ради Бориса Колесникова як підозрюваного в кримінальному злочині, для багатьох цілком зрозумілий. Є давня істина: хочеш дізнатися про причину того чи іншого дійства, знайди відповідь на запитання, кому це вигідно. Адже не важко здогадатися, що суть не стільки в самому Колесникові, скільки в тому, хто буде наступним, якщо потягнути за цю ниточку. Тим більше, що міністр внутрішніх справ Юрій Луценко, виступаючи перед депутатами, прозоро натякнув: Колесников підозрюється в суто кримінальному злочині, йому інкримінується здирництво, і до відповідальності будуть притягнуті й інші досить відомі люди, пов'язані з цими злочинами, які, безумовно, *зацікавлять* депутатів ще більше.

У країні виконується передвиборна обіцянка Ющенка, що бандити будуть сидіти в тюрмах. Тому опозиціонерам нічого не залишається, як компрометувати нову владу з прицілом на реванш на наступних парламентських виборах та водночас рятувати самих себе. Ці дії не тільки не можуть зашкодити авторитетові Президента, а навпаки, зміцнюють його. Тенденцію зниження довіри в українського загалу до нової влади слід шукати, перш за все, серед своїх. Із цього середовища виходять численні, дрібні, на перший погляд, промахи, які, нагромаджуючись, можуть із часом набрати негативної критичної маси.

Що ж це за промахи? Тут варто назвати цілком конкретні факти як із галузі внутрішньої, так і зовнішньої політики.

НАЙПЕРШИЙ ФАКТ — кадрова, з дозволу сказати, чехарда. Не завжди на відповідальні пости у виконавчій владі призначаються відповідальні й чесні люди. Бо при призначенні керуються не професійними, не державними, не національними критеріями, а корпоративними, квотними, власними або й узагалі невідь-якими інтересами найближчого оточення Президента. Тому до керівництва районами, а то й областями приходять навіть ті, хто під час президентських перегонів підтримував провладного кандидата. Звідси — численні протести-пікети проти новопризначень під помаранчево-революційними прапорами. Саме під тиском низів змушені були подати у відставку перший заступник глави Секретаріату Президента Кремінь та голова Хмельницької області Олуйко, які посиділи в нових кріслах, як кажуть у народі, без року тиждень. На цьому ж ґрунті відбуваються тертя в Харківській, Полтавській, Запорізькій, Сумській областях. А як розуміти призначення заступником голови Донецької облдержадміністрації Юрія Хиврича, що посідав цю ж посаду в той час, коли Донецьку ОДА очолював Віктор Янукович?

ДРУГИЙ ФАКТ. Згідно з українським законодавством депутати Верховної Ради не можуть водночас обіймати пости у виконавчій владі — треба обирати одне з двох. Минуло кілька місяців, але ще близько 30 новопризначених високопосадовців не склали своїх депутатських повноважень. Постає цілком природне запитання: чому нова влада з перших кроків порушує закони? Чи додає таке становище авторитету новій владі? Чи не кидає тіні на Президента?

ТРЕТІЙ ФАКТ. Під час президентських перегонів і сам опозиційний кандидат, і його прихильники критикували тодішній режим за його непрозорість, закритість від народу, за видання президентських указів під грифами *"Не для друку", "Опублікуванню не підлягає".* Прийшовши до влади, переможці, на жаль, використовують ті ж методи, які ще недавно піддавали жорсткій критиці. Тепер закриті укази підписуються ім'ям Ющенка, а не Кучми. Таких указів нинішні критики нараховують понад 30. Використання грифу *"Опублікуванню не підлягає"* є порушенням статті 34 Конституції України. Обмеження доступу до інформації може допускатися, згідно з законом, тільки *"в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя".*

Фото Ганни Оборської

Про що всі ці укази, невідомо, але про один із них стало відомо (див. сайт **http//jn.com.ua/events/rabinovich_902.html**). Навіщо, питається, засекречувати нагородження лідера Всеукраїнського Єврейського Конґресу та Об'єднаної Єврейської общини України Рабиновича орденом "За заслуги"? Хіба це загрожує національній безпеці, навіть незважаючи на одіозність постаті нагородженого, якому ще за часів Кучми Служба безпеки робила спробу заборонити в'їзд в Україну?

ЧЕТВЕРТИЙ ФАКТ. Минулого тижня Спікер парламенту Володимир Литвин, не приховуючи роздратування, заявив, що в нього є докази стеження за ним та прослуховування його телефонів. Цього ж дня на сесії була озвучена інформація про обшук у кабінеті одного з депутатів без його присутності. І це — за нової влади! Хто і навіщо це робить? Та хоча б хто це був, хоча б які були причини цього ганебного факту, все це рикошетом б'є по Президентові.

П'ЯТИЙ ФАКТ. Попри тріумфальну поїздку нашого Президента до США, попри дружню риторику Буша, попри овації і вставання під час виступу Ющенка на спільному засіданні конґресу й сенату США, на жаль, до конкретних рішень і угод справа не дійшла. Уважні спостерігачі всю американську бутафорію пояснюють тим, що український Президент говорив те, що хотіли почути від нього американські президент, сенатори та конґресмени. Президент України виступив у ролі прохача: скасуйте поправку Джексона-Венніка щодо України, надайте українській економіці ринкового статусу до осені 2005 року, підтримайте Україну при вступі до Світової організації торгівлі й таке інше. Усе правильно, але чому не на рівних пропонувати це ж саме, а брати на себе роль бідного родича? Що ж дивуватися, що у відповідь — оплески, а не конкретика. Прагматичні США зволікатимуть вирішення цих питань доти, доки треба буде утримувати Україну в прямій залежності. Щодо бідного родича, — то тут продемонстровано щедру широту української натури: нужденна Україна вирішила надати американцям безвізовий режим, себто без оплати віз, а багаті США навзаєм не відмовилися від стягнення плати за свої візи для українців — чи не парадокс? Та й нічого дивуватися, що українська делегація мовчки проковтнула приниження з боку Буша, який прирівняв Україну в плані демократичних перетворень до Іраку та Афганістану.

Однак мова зараз не про це, а про міжнародний скандал унаслідок підписання Ющенком разом із Бушем спільної заяви, в якій вони домовилися зміцнювати демократію в Україні та підтримувати *просування свободи в Ірак, Білорусь і на Кубу.* Невже радники-дорадники нашого Президента не помітили прихованої міни в цій заяві — втручання у внутрішні справи інших держав. До того ж Білорусь — наша сусідка, а Куба традиційно дружна з Україною, приймає і лікує наших дітей. Як наслідок — різкі заяви Білорусі й Куби, до того ж офіційна делегація Куби, яка в цей час перебувала в Україні, перервала свій візит.

ФАКТ ШОСТИЙ. У пресі з'явилося повідомлення, що в надрах Секретаріату Президента народився проект указу *"Про захист прав громадян на використання російської мови та мов інших національностей України".* Він надісланий Кабінетові Міністрів, а звідти — низці Міністерств на узгодження. Перед цим секретар Ради національної безпеки і оборони України Петро Порошенко пообіцяв *"зупинити процес закриття російських шкіл в Україні"*(!?), відновити у внз групи з російською мовою навчання, а також створити телевізійний канал і радіостанції для російськомовного населення України. Судячи з того, що Віктор Ющенко нічого переконливого з цього приводу не зміг сказати журналістам на прес-конференції, можна зробити висновок, що в новій владі помітні сильні українофобські тенденції.

Годі й говорити, що планований крок надзвичайно схвилював українців — представників титульної нації, яка буде зведена до рангу нацменшини. Це не тільки порушення Конституції, моралі та здорового глузду, а й велика загроза існуванню української мови і, отже, існуванню самої української нації. Якщо Ющенка умовлять підписати цей указ як крок до зняття мовних колізій між східно-південними та центрально-західними реґіонами, то в результаті отримаємо зовсім протилежне: ще більший розкол і здиблення всієї країни. Це питання національної безпеки та української перспективи. Підписавши такий указ, Ющенко підпише собі власну ганьбу на все життя в очах українського народу, який і обрав його Президентом *усієї України*.

Я не називаю прізвищ, Президентові легше визначитися, хто його підставляє, якщо він прислухається до висловлених резонів. Але що такі промахи і проколи в роботі не на користь Україні, українській справі, українському народові та й українському Президентові, не викликає жодного сумніву.

Словом, є над чим замислитися. І не тільки замислитися…

Віталій КАРПЕНКО

"КРУГЛИЙ СТІЛ"

МОВНА ПОЛІТИКА ЧИ МОВНЕ ПОЛІТИКАНСТВО?

8 квітня в Інституті Центральної Європи відбулося засідання "круглого столу" "Мовна політика в Україні та світовий досвід".

Інститут Центральної Європи було створено в січні цього року. Його директор Тарас Кияк повідомив: "Ми плануємо зробити "круглі столи" Інституту Центральної Європи своєрідним майданчиком для обговорення фахівцями тем, найактуальніших для українського суспільства…"

Отже, як ми змогли пересвідчитися, найактуальнішим питанням для українського суспільства є проблема мовної політики. Не випадково ця тема була представлена першою в започаткованій Інститутом серії "круглих столів". Особливо актуальна вона зараз, коли на порядку денному Верховної Ради вже стоїть низка законопроектів, деякі — спрямовані на ревізію статусу української мови як державної: їхні автори намагаються перед майбутніми виборами розіграти резонансну мовну карту.

В обговоренні проблеми взяли участь академіки — Олександр Чередниченко, Ярослав Яцків; професори — Павло Гриценко, Тарас Кияк, Олександр Тараненко; народні депутати — Левко Лук'яненко, Василь Бартків, Микола Сидоренко. Запросили до обговорення і присутніх на "круглому столі" представників мас-медіа. Тим більше, що засоби масової інформації є однією з важливих складових творення мовного простору в державі.

Залучення журналістів безпосередньо до обговорення принесло позитивні результати. Практики, які щоденно працюють зі словом й зустрічаються з багатьма проблемами, змогли додати до дискусії багато живих, конкретних фактів і довести, що українці не потребують штучної двомовності. Особливо цікавим було порушене питання про "термінологічний міф", оперуючи яким (нібито в українській мові бракує багатьох необхідних наукових і виробничих термінів) дехто намагається замаскувати своє особисте невігластво.

Учасники "круглого столу" неодноразово наголошували на тому, що Україна — держава унітарна, до того ж країна досить гомогенна в національному плані. Майже все її населення — українці. Та й, як свідчить світовий досвід, конституційна та реальна двомовність далеко не ідентичні поняття, позаяк реальність залишає домінуючий простір лише для однієї мови. В Україні такою має стати українська.

Україні потрібна справжня мовна політика та реальне дотримання 10 статті Конституції України, де визначальною тезою є державність української мови. У той же час, деякі з нових законопроектів щодо впровадження двомовності можуть нанести не тільки невиправного удару по мові, а й сприяти дестабілізації становища в Україні. Як справедливо було підмічено під час обговорення: "Ці законопроекти — це Емський указ та Валуєвський циркуляр у малоросійському виконанні".

Фото Ганни Оборської

Після обговорення учасники "круглого столу" прийняли спільну заяву, в якій було окремо підкреслено: "Мовна політика в Україні не може бути сферою політичних спекуляцій".

Радміла КОРЖ

ЗНОВУ ПРОВОКУЮТЬ ГРОМАДЯНСЬКЕ ПРОТИСТОЯННЯ

АКТУАЛЬНО

6 квітня, напередодні запланованого Верховною Радою розгляду більше 10 законопроектів про мови в Україні, які прогресуючими темпами з'являються останнім часом, фракція Української Народної Партії вустами її лідера Юрія Костенка з парламентської трибуни оприлюднила заяву щодо провокації громадянського протистояння в країні. Члени фракції звернулися до Президента Віктора Ющенка з вимогою "терміново скликати Раду національної безпеки та розробити комплекс заходів щодо захисту української мови", а також закликали всіх народних депутатів, які внесли законопроекти про зміну статусу української мови, "назавжди покінчити з ганебною війною проти української нації". Арешт голови Донецької облради пана Колесникова та політичні інсинуації навколо цього, а також інші обставини змусили перенести розгляд законопроектів про мови. Утім, гострота проблеми, зокрема й через неоднозначні мовні ініціативи нової влади щодо так званого "захисту російської мови", залишається. Про це говорили на прес-конференції народні депутати Юрій КОСТЕНКО та Павло МОВЧАН.

Юрій Костенко вважає, що українська мова в незалежній державі стала предметом найбрудніших політичних спекуляцій і політичних торгів. "Згадайте хоч одну виборчу кампанію, парламентську чи президентську, де б питання мови підлягало не просто ревізії, перегляду, а ставало предметом найгірших політичних спекуляцій", — риторично висловився він, звівши проблему до політично-виборного синдрому. З іншого боку, "той стан, у якому знаходиться кожний українець в українській державі щодо національної мови, є ганебним. Минулого тижня я був декілька днів у Криму, і не почув жодного українського слова. Така ж ситуація в Донецьку, в Луганську, в більшості реґіонів України". Натомість законодавчий захист мов національних меншин в Україні забезпечений давно: "Закон про мови в Україні статтею 3 чітко вказує на те, що Україна створює умови для розвитку й використання мов інших національностей, зокрема в роботі державних, громадських органів, підприємств, установ та організацій, розташованих у місцях проживання більшості громадян інших національностей. Те ж саме стосується питання освіти, функціонування закладів культури. Тобто немає жодної правової перестороги в повноцінному використанні мов національних меншин. Хартія, яку ми ратифікували, стосується 13 мов національних меншин — білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської. Хартією передбачено, що держава відповідає за повноцінне використання мов національних меншин у місцях їхнього компактного проживання. Для цього держава бере на себе зобов'язання щодо функціонування органів державної влади та самоврядування з використанням мови нацменшини, питання освіти, функціонування судової влади, питання щодо адміністративних і публічних органів, ЗМІ". Однак на думку Юрія Костенка, головна проблема в тому, що "для того, аби в повному обсязі виконати Закон про мови або закон, яким ми ратифікували Європейську Хартію, за нашими приблизними підрахунками, нам потрібно як мінімум 2 державних бюджети. І сьогодні питання стоїть так: чи виплачувати пенсіонерам пенсію і тим більше підвищувати її, давати зарплатню вчителю, лікарю, допомагати багатодітним сім'ям, чи всі кошти державного бюджету спрямовувати на те, аби в кожному селі, де проживає національна меншина, була відкрита нова школа із мовою нацменшини, дитячі освітні заклади, університети, органи самоврядування. Бо функціонування 2 чи 3 мов — це величезні державні витрати. І ті брудні політичні спекуляції, які творяться сьогодні в українському суспільстві й у парламенті, фактично мають намір лише розколоти Україну за мовним поділом. Тому наше завдання — по-перше, зберегти конституційний статус української мови, по-друге, — з року в рік у бюджеті передбачати виділення все більшої кількості коштів як на розвиток української мови, так і мов національних меншин. А те, що сьогодні відбувається, — це намагання знову привести ситуацію громадянського протистояння", — заявив голова Української Народної Партії.

Фото Ганни Оборської

Павло Мовчан проаналізував мовну політику в Україні й дав оцінку законопроектам, винесеним на розгляд Верховної Ради: "Я вам можу показати низку видань, починаючи від "Мова державна — мова офіційна", коли ми, товариство "Просвіта", тлумачили багатьом, провівши міжнародну конференцію, що таке мова офіційна й що таке мова державна. Ми довели, що це — ідентичні поняття, щоб припинити спекуляції, але минає кілька років і знову в сесійній залі виникає тема офіційності й державності мови. На розгляд Верховної Ради подано низку законопроектів. Вони групуються на 3 частини. Одна — це законопроекти Мороза, Баграєва, Горбачова, Круглова, де російській мові надається статус офіційної. У 1999 р. ми зверталися до Конституційного Суду, і на нашу вимогу він дав трактування 10 статті Конституції України, що державною мовою на всій території України й для всіх є виключно українська мова. Минулого року ми звернулися до Конституційного Суду, щоб він розтлумачив, що таке офіційна мова, а що таке — державна. І він підтвердив, що це ідентичні поняття. Отже, ця група законів, поданих Морозом, Баграєвим, Кругловим і Горбачовим, відкидається автоматично, бо вони є порушенням Конституції та ухвал Конституційного Суду від 1999 р. і 2004 р. Другий блок законопроектів поданий на розгляд Верховної Ради Мироненком і Черновецьким, членом фракції "Наша Україна". Ці законопроекти передбачають надання однакового статусу українській та російській мовам. Третій блок законопроектів хитріший та завуальованіший. Його автори — Царьов, Порошенко, Шуфрич, Сухий. Вони зробили таким чином, щоб мови національних меншин були однаковою мірою задіяні, як і державна, але з особливим статусом російської мови. Це знову ж таки суперечить Конституції. Правове Правління ВР, яке очолює Марчук, дало відповідне рішення. До того ж, у 3 блоці законопроектів повторюється те, що міститься в Європейській Хартії мов реґіональних чи мов меншин. Як знаємо, ця Хартія була нам нав'язана і прийнята з порушенням усіх процедур. Литвин посилався виключно на Кучму й Медведчука, що це їхня вимога. Скільки згадали тоді мов, стільки й зафіксували. Це порушення самих принципів Хартії, яка покликана захищати мови, які загрожені. Румунській, російській та іншим мовам нічого не загрожує, бо вони розвиваються на своїх державних територіях. Також у Хартії є принцип, щоб ці мови не зменшували поля вжитку й функціонування державної мови. Цей принцип теж був порушений.

У мене величезна купа листів від наших громадян. Хочу зацитувати лист від одного пенсіонера, звернення до Президента: "Пане Президенте, ми Вас обирали не для того, щоб Ви нам підвищили пенсії чи зарплатню. Ми Вас обирали для того, щоб Ви захистили український народ від знищення, від русифікації, щоб Україна була українською. Ми, українці, які Вас обирали, готові їсти хліб і воду, але щоб ми на своїй споконвічній землі почували себе господарями, а не рабами!" Таких криків, які прийшли зі сходу і йдуть щоденно, дуже багато, — відтоді, коли з'явився проект указу Президента про надання особливого статусу російській мові, який у коридорах влади вже опрацьовується".

ГАРЯЧА ТЕМА

ЛАВРА — НЕБЕЗПЕЧНА ЗОНА

Закінчення. Початок на с. 1

— Минулого року, як заявляв директор заповідника, вам виділили понад 2,5 млн. грн.

— На таку кількість об'єктів це небагато. По-друге, ці кошти мали цільове призначення, тобто йшли на реставрацію кількох об'єктів, зокрема на реставрацію Онуфріївої вежі, ремісничих келій, Церкви Спаса, майстерні, келій і дзвіниці Успенського собору.

— Ці всі об'єкти відреставровані?

— Ні. Справа в тому, що кошторис одного об'єкта може сягати кількох мільйонів. Під час будівництва Успенського собору 2001 року були розпочаті роботи з реставрації об'єктів Верхньої Лаври, але вони не були завершені, й об'єкти залишалися законсервованими, оскільки декілька років не було фінансування. Минулого року ми продовжили реставраційні роботи.

— Щороку якісь проблеми з об'єктами. Хтось відповідає за якість робіт і матеріалів, проводяться тендери?

— На дзвіниці Успенського собору реставраційні роботи проводилися 10 років тому. А потрібно хоча б обстежувати щороку. Крім того, реставрація дзвіниці теж була незавершеною. Зробили тільки фасад. Фінансування припинилося, й на цьому все закінчилося. Це ж найстрашніша наша проблема. Якщо починається реставрація, то вона не повинна припинятися, тому що законсервування пам'ятки призводить до її ще більшої руйнації. Онуфріїва вежа стоїть на реставрації більше 15 років.

— Навіщо тоді реставрувати, щоб потім консервувати?

— Освоїти кошти за один рік неможливо. У нас роботи сезонні. Ми не можемо працювати взимку. А плани й бюджет затверджуються кожен рік. Одного року виділяють кошти, потім узагалі забувають про нас. Розпочинають роботи на інших пам'ятках, тому що там аварійний стан. А пам'ятки потребують постійного догляду.

— Ви бачите доцільність існування заповідника в такому стані? Робота працівників заповідника ефективна?

— Працівники заповідника виконують свої обов'язки дуже якісно. Маємо наукову частину, яка займається дослідженням пам'яток. У нас організація виставок, фонди, екскурсійна частина. Проведення реставраційних робіт напряму пов'язане з фінансуванням. Кошти нам завжди пересилаються в кінці року, і ми змушені засвоювати їх, починаючи десь із серпня, не за тих погодних умов, які є оптимальними. І цього року нам обіцяли виділити кошти тільки в кінці літа. Поки проведемо тендери, робота почнеться восени. Це теж впливає на ефективність робіт. Якщо реставрацію робити безперервно, то вона вийде набагато дешевше.

— Коли ж заповідник буде в безпечному стані?

— Ми вже домовляємося з верхолазами-будівельниками, які мають зняти всі аварійні ділянки на об'єктах, і тоді почнеться реставрація. Верхолази обіцяють нам за тиждень це зробити, але, звичайно, якщо буде фінансування, якого поки немає. Але ми не можемо мирянам заборонити відвідувати храми, тому бічний вхід відчинено.

● Сторінку підготував **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

АБЗАЦОМ

ЗЛОЧИНЦІ ПОВИННІ СИДІТИ

Київська міська державна адміністрація відмовила в проведенні акції протесту прихильників затриманого голови донецької облради Бориса Колесникова на території Маріїнського парку. З іншого боку, жодного "розгону" пікетників правоохоронцями не передбачається. Навпаки, міліція контролює безпеку мешканців наметового містечка. Можливо, міськдержадміністрація подасть до суду на дії так званої "опозиції". На сьогодні містечко нараховує близько 20 наметів. Окрім щоденних походів до органів державної влади, протестанти ходять і до Лук'янівського СІЗО, де утримується пан Колесников. Між тим, опозиція обіцяє приїзд поповнення з Харкова, Луганська, Донецька й Криму, а Віктор Янукович, як знаємо, заявив про подальші радикальні заходи на захист свого ставленика, зокрема про блокування транспорту й усеукраїнський страйк. Очевидно, політичні спекуляції та блеф нової опозиції навколо суто кримінального затримання пана Колесникова ніяк не вплинуть на дії прокуратури, МВС і політичного керівництва держави. Так, Прем'єр Юлія Тимошенко заявила, що прихильники Колесникова мають право блокувати магістралі, але злочинці повинні відповідати перед законом. "Тільки суд може висловлюватися щодо законності арешту й обвинувачень Колесникову. Але я твердо знаю: люди, які особливо в останні роки нахабно грабували нашу країну, обов'язково мусять відповідати за це", — заявила Юлія Тимошенко.

УКРАЇНА ВИХОДИТЬ У СВІТ

Результатом візиту Віктора Ющенка до США стало оголошення ним 8 кроків України та США назустріч один одному. Передусім, Віктор Ющенко звернувся до американських парламентарів із проханням скасувати поправку Джексона-Венніка для України, оскільки "відмова визнати за українською економікою ринковий статус є анахронізмом". Крім того, Президент України закликав у найближчі місяці підтримати вступ країни до Світової організації торгівлі. "Уже до листопада цього року Україна має стати членом СОТ", — сказав він. Наступне — це підтримка з боку США програм для зведення нового укриття над зруйнованим реактором Чорнобильської атомної станції. Фінансова допомога потрібна й для навчання українських студентів в американських університетах: "Ми хочемо, щоб в американських університетах щороку протягом наступних 5 років навчалися за спеціальними програмами по 2 тисячі українських студентів".

УРЯД ВОЮЄ ЗІ СПЕКУЛЯНТАМИ

9 квітня відбулося засідання Уряду, під час якого обговорювалася ситуація на вітчизняному ринку м'яса та нафтопродуктів. Юлія Тимошенко зазначила, що цього тижня Уряд підписав меморандум із виробниками м'яса птиці про зниження з 15 квітня оптових цін на цей товар на 15 % та обмеження рентабельності в роздрібній торгівлі до 10 відсотків. Окрім того, Кабінет Міністрів надав бюджетну позику Держкомрезерву в розмірі 500 млн. грн. для закупівель м'яса, здійснення інтервенцій якого на ринку дозволить знизити ціни. Щодо ринку нафтопродуктів, Прем'єр-міністр звинуватила власників українських нафтопереробних підприємств у "картельній змові" і заявила, що Уряд жорстко контролюватиме рівень рентабельності НПЗ, вилучаючи надприбуток і штрафуючи порушників. За словами Юлії Тимошенко, монополія на ринку нафтопродуктів існує як результат домовленостей нафтових олігархів. Прем'єр-міністр повідомила, що з наступного понеділка проводитиметься моніторинг цін, що встановлюються на оптових базах нафтопродуктів і АЗС. Попри те, що Уряд збільшив мито на імпорт російських нафтопродуктів на $ 20 за тонну, Прем'єр стверджує, що це не причина зростання цін на паливо в Україні. Така ситуація має "згладжуватися нафтотрейдерами за рахунок зменшення рентабельності, як це прийнято в усьому світі".

Кабінет Міністрів також прийняв низку рішень соціального характеру — про підвищення заробітної платні освітянам, науковцям, медикам і працівникам культури на 10,7 % з 1 квітня та на 6,9 % з 1 липня. За словами Прем'єр-міністра, це лише перший крок у підвищенні заробітної платні працівникам бюджетної сфери. Уряд, крім того, затвердив порядок призначення й виплати допомоги при народженні дитини. Батьки тих дітей, які народилися після 31 березня, отримуватимуть допомогу в розмірі 8,5 тисяч гривень винятково в грошовій формі. При цьому 3 тисячі 384 гривні буде виплачено одразу після народження дитини, ще по 426 гривень щомісячно протягом року.

ЗВІТИ І ВИБОРИ

ЗМІЦНЕННЯ ПОЗИЦІЙ

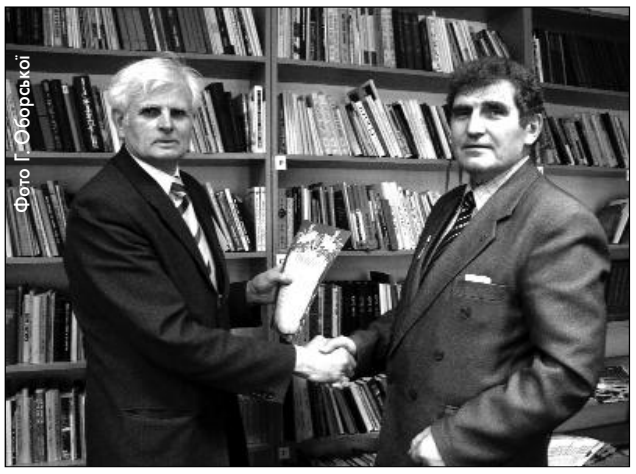
Фото Г. Оборської

Організаційна робота була і є одним із найважливіших чинників життєдіяльності Товариства "Просвіта".

Особлива роль належить постійному діловому зв'язку низового осередку з керівництвом районного, міського та обласного об'єднань. Коли діє злагоджена система, то люди, одухотворені загальнонаціональною ідеєю, розв'язують просвітницькі проблеми.

Цей системний внутрішньоорганізаційний зв'язок здійснюється через керівників об'єднань. Від їхньої енергії, наполегливості та ініціативності залежить успіх загальної української справи.

Про організаційне зміцнення структур "Просвіти" йшла ділова розмова 7 квітня ц. р. на черговій звітно-виборній конференції Житомирського обласного об'єднання "Просвіта". Зі звітом про діяльність Житомирської "Просвіти" за минулі 4 роки виступив голова Святослав Васильчук. У доповіді акцентувалася увага на організації обласним об'єднанням різноманітних заходів із утвердження української мови як державної, згадувалася участь у проведенні загальнонаціональних свят тощо. Окремо відзначалась агітаційна та просвітницька робота під час виборів Президента України, участь просвітян у Помаранчевій революції.

Самокритично сказано про недостатність організаційно-просвітницької роботи в області. Виступи делегатів, особливо з районів, були наповнені фактами про конкретні справи просвітян. Наприклад, голова Житомирського райоб'єднання Валентина Ковальчук поділилася досвідом щодо розбудови райоб'єднання, зміцнення просвітянських структур. Лише за останній рік у районі створено й зареєстровано 10 первинних осередків "Просвіти". Активність та енергія керівника об'єднання передається людям, і просвітяни району задоволені тим, що вони роблять і свій внесок у загальнонаціональну справу. Всі заходи, що проводить райоб'єднання, спрямовані на те, аби виховувати в людей почуття національної гідності та гордості за рідну Україну. До речі, цікава ініціатива райоб'єднання — співпраця з перевізниками. На всіх маршрутах району в автосалонах звучатиме українська пісня й музика.

Голова Бердичівського об'єднання Петро Костюк поділився досвідом співпраці з органами місцевої виконавчої влади щодо утвердження та функціонування української державної мови в усіх сферах суспільного життя на теренах району. Це ще раз підтвердило, що потрібно мудро використовувати засоби громадського впливу на владу задля української справи.

У виступах делегатів від Житомирського педуніверситету ім. І. Франка йшлося про посилення національно-просвітницької та виховної роботи серед молоді. Особливо через проведення літературно-мистецьких заходів, присвячених великим синам і дочкам України: Т. Шевченку, Лесі Українці, І. Франку, І. Огієнку, М. Рильському та іншим. Саме такі заходи виховують у молоді почуття національної гідності та гордості за український народ, за нашу історію. Молодь має завжди пам'ятати, що Україна — понад усе, й у всіх справах на першому місці має бути українець! І коли буде сформовано тверде переконання самодостатності та самоповаги, то й люди у світі нас, українців, шануватимуть і поважатимуть.

У виступах багатьох делегатів висувалася вимога до органів місцевої влади відкрити у Житомирі "Український дім".

На новий термін головою Житомирської обласної "Просвіти" вибрали Святослава Васильчука, також обрано обласну раду, контрольно-ревізійну інспекцію та делегатів на 7-ий з'їзд "Просвіти".

Делегати конференції прийняли низку ухвал.

На підставі аналізу виступів на звітно-виборній конференції Житомирської "Просвіти" можна зробити висновок про те, що українство об'єднується та згуртовується, — аби боронити свої конституційні права і здобутки Помаранчевої революції.

Делегати підтримують законні дії правоохоронних органів.

Щодо Житомирського облоб'єднання "Просвіта", то потрібно буде багато працювати над розширенням мережі просвітянських осередків на базі вищих і середніх спеціальних навчальних закладів. Активніше слід проводити культурно-просвітницьку роботу у військових частинах, які дислокуються на території області.

● **Микола НЕСТЕРЧУК**

На фото: Микола Нестерчук нагороджує грамотою голову Житомирського обласного об'єднання "Просвіта" Святослава Васильчука.

НІМЕЧЧИНА ПІКЛУЄТЬСЯ ПРО УКРАЇНСЬКУ ДУХОВНІСТЬ

ПРЕМІЯ

5 квітня в приміщенні НСПУ відбулося вручення Міжнародної українсько-німецької недержавної літературної премії імені Олеся Гончара. Ця премія — єдина в Україні зарубіжна нагорода для молодих — заснована німецькими меценатами Тетяною Куштевською (письменницею, кінодраматургом, доцентом славістики) та Дідером Карренбергом (підприємцем). Мета засновників премії — виявити молоді таланти в царині української мови та літератури й підримати їх. Цьогорічні лавреати: Анастасія Добровольська, Іван Підгірний та Марина Павленко — в номінації "Проза", Антоніна Тимченко — в номінації "Поезія", Тетяна Сагайдак — у номінації "Літературознавство" та Дмитро Дроздовський — у номінації "Публіцистика". Заохочувальна премія в галузі публіцистики дісталася нашій колезі — Катерині Тарчевській. Лавреатів привітали дружина письменника Валентина Данилівна Гончар і голова журі — поет Іван Драч, які й вручили грошові нагороди.

● **М. К.**

Фото Г. Оборської

Володимир Яворівський, Валентина Гончар і Анатолій Погрібний нагороджують переможців

Фото О. Вакуленка

ПРИВІТАЛИ

5 квітня відбувся творчий вечір Бориса Списаренка, присвячений 70-річчю письменника і просвітянина. Привітати ювіляра прийшло багато людей, кожному з яких обов'язково хотілося сказати хоча б декілька слів про те, який талановитий пан Борис письменник і хороший сім'янин. Підтвердженням останнього став виступ онуків Бориса Списаренка — Соломії та Роксолани — із віршами дідуся, написаними для дітей. Переконливо звучали поезії й пісні на слова ювіляра у виконанні Зої та Віктора Лісоволів, хору "Вишневий дзвін", поезодекламації Лариси Хоролець, виступи кобзарів Віталія Мороза та Василя Литвина. Родзинкою концерту став показ моделей Олександри Теліженко, яку свого часу відкрив киянам ювіляр, облаштовуючи "Кобзарську світлицю" в Українському домі, де й відбувалося дійство. Вечір вів Петро Засенко. Борису Списаренку на цьому вечорі вручили почесну грамоту від НСПУ та багато квітів, а голова "Просвіти" — медаль і грошову премію. Але найбільшою ознакою талановитості й сердечності нашого колеги був пречудовий святковий настрій, який залишився надовго.

● **Марія КРИШТОПА**

На знімку: *Борис Списаренко з старшою сестрою Марією*

ПРОПОЗИЦІЇ

ФОРМУЛА МІСІЇ — ЄДИНА

Здавалося б, зрозуміла річ — місія "Просвіти" всім відома. Але спитайте про це в просвітян і прихильників організації! За п'ятнадцять років мені доводилося говорити з багатьма й кожен посвоєму бачив роль "Просвіти", захищаючи свою точку зору силою переконання. Через це давно не дискутую на цю тему, яка в просвітянському середовищі стала табу як незручна й заскладна, спроможна зашкодити спокою та злагоді товариства однодумців. Хоча сучасна світова теорія громадської діяльності передбачає постійне уточнення формули місії організації, як основу управління й адекватного реагування на суспільні зміни та потреби. За сучасними уявленнями процес управління є щоденним вирішенням конфліктних ситуацій у полі статутних зацікавлень. Коротка формула місії організації має висіти на дверях офісу, щоб усі, хто заходять, знали, куди звертаються і на яку допомогу можуть розраховувати. Зрозуміло, що всі члени організації і найманий апарат повинні однаково розуміти і сприймати місію, хоча в кожного можуть бути власні бачення шляхів її досягнення. Без цього сучасна організація не може бути активною силою, адже потрібне точне розуміння ролі організації суспільством, у тому числі прихильниками та меценатами. У сучасних реаліях "Просвіта" зможе залишитися "Просвітою", якщо її місія буде весь час актуалізованою, управління — модерним, а користь конкретною для кожного українця. Тільки конкретний українець повинен утримувати свою організацію за конкретне діло і в сподіванні на майбутню користь. Занадто великі сподівання на допомогу держави невиправдані з багатьох причин і через небезпеку сковування ініціативи й чинника опозиційності. Маємо приклад одержавлення діяльності громадських організацій за колишньої системи. Співпраця з владою повинна бути дуже обачною і добре виписаною в Статуті. На часі серйозне осучаснення Статуту "Просвіти" — одне з головних завдань майбутнього з'їзду. Статутна комісія мусить добре попрацювати з пропозиціями від низових організацій, особливо при вдосконаленні формули місії "Просвіти", яка повинна бути простою і зрозумілою всім. Проблема непроста, адже за місію нерідко приймають одну, а то й десяток цілей, окрім цього широке коло зацікавлень заважає сконцентруватися, а концентрація необхідна. Часу мало, та для успіху справи варто ознайомити просвітянський актив із проектом змін до Статуту в остаточній редакції. Важливо, щоб пропозиції покращання, особливо формула місії організації були прийняті консенсусом учасників з'їзду і представників обласних організацій. Це зробить "Просвіту" сильною сучасною організацією, до справ якої відчує себе причетним усе активне українство. Потрібна сучасна школа громадської діяльності як орієнтир для вітчизняних організацій з особливим менеджментом і системою підготовки функціонерів і волонтерів. Потрібна не просто ефективна громадська діяльність, а робота вищого кваліфікаційного рівня взірця XXI століття.

Якби була всесвітня підтримка українців, варто подумати про заснування "Інституту "Просвіти" й автентичної громадської діяльності". Давно переконаний, що для ідеї реалізації національної державності є згубними пошуки легкого шляху творення громадських організацій за іноземним взірцем і на гроші чужих фондів. Для українського відродження потрібні ультрасучасні, фінансовані народом, автентичні громадські організації. Від вирішення цього питання залежить усе — незалежність політикуму, самостійність та інформаційна захищеність держави, національні демократичні цінності й конкурентоспроможність України. "Просвіта" повинна взяти на себе труд оберега здоров'я і здорового імунітету нації в непростий час невпинної глобалізації як організація концентрованого суспільного інтелекту, здатна миттєво реагувати на події і бачити далекі перспективи, працюючи щодень для кожного українця.

У сучасних реаліях "Просвіта" зможе залишитися "Просвітою", якщо її місія буде весь час актуалізованою, управління — модерним, а користь конкретною для кожного українця.

● **Володимир ФЕРЕНЦ,**
м. Івано-Франківськ

«ЛУГАНЩИНА — СВІТАНОК УКРАЇНИ»

ЗВІТНІ КОНФЕРЕНЦІЇ

Майже по-зимовому сірий Луганськ зустрічав делегатів звітно-виборної конференції обласного об'єднання Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, що відбулася тут 26 березня, рішучим настроєм місцевих просвітян. Відомо, що вони, як і просвітяни всіх областей Півдня та Сходу України, працюють у несприятливих, а часто екстремальних умовах. Вони не мають належних приміщень, не забезпечені телефонами й факсами (як, скажімо, у Львові чи в Івано-Франківську). За президентства Л. Кучми, а особливо під час передвиборної кампанії В. Януковича місцева влада не просто гальмувала роботу обласної "Просвіти", а часто зводила її нанівець. Тим не менше просвітницька організація Луганщини провела значну роботу з патріотичного виховання населення області, з утвердження української мови як державної. Організація зросла кількісно, до її лав вступає нове, патріотично налаштоване поповнення.

Звітно-виборна конференція, на якій головував почесний голова обласної "Просвіти", перший лавреат Всеукраїнської премії ім. Бориса Грінченка Богдан Пастух, розпочалася з вручення квитків новим членам "Просвіти". Зі звітною доповіддю виступив голова Луганського об'єднання ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка Володимир Семистяга. Заслухавши та обговоривши доповідь, учасники конференції висловили низку критичних зауважень та порад, спрямованих на поліпшення роботи обласної організації. Конференція одноголосно схвалила роботу правління та його голови і довірила В. Семистязі й надалі очолювати обласну організацію.

На конференції прийнято ухвалу "Про соціально-політичну ситуацію на Луганщині", відзначено, що "основним здобутком національно-патріотичних сил і, насамперед, Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка стало усунення антинародного кримінально-олігархічно-кланового режиму Л. Кучми. Перемога Помаранчевої революції, на яку працювали й члени обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, докорінно змінила українське суспільство. Обрання народного кандидата Віктора Ющенка на посаду Президента України та призначення Юлії Тимошенко Прем'єр-міністром України відкрили перспективи побудови національної, демократичної, правової, соціальної держави європейського типу, дійового члена світового співтовариства — України".

Проте ситуація на Луганщині аж ніяк не втішна. Українці становлять 57,9 % населення області, а українською мовою навчається лише 9 % дітей. Із-поміж 60 шкіл обласного центру тільки три з українською мовою навчання (та й ті школи українськомовні лише формально). Немає жодної українськомовної обласної газети, тобто становище гірше, ніж за радянських часів, коли в області їх було дві — "Прапор перемоги" та "Молодогвардієць".

Передвиборний штаб "Нашої України" очолював Олексій Данилов, який нехтував активною роботою луганських просвітян і залучав до свого штабу людей, далеких від національно-патріотичних переконань. Наслідком такої діяльності став набагато менший, ніж міг бути, відсоток голосів виборців за В. Ющенка. Тепер О. Данилов став головою Луганської обласної адміністрації. Представляв Данилова луганчанам перший віце-прем'єр Анатолій Кінах, представляв *російською* мовою. Луганські українці обурено запитують: "Коли ж, нарешті, ми почуємо від державців *України українську мову*?" А тут іще секретар РНБО П. Порошенко войовниче захищає російську мову, збираючись відкривати російськомовні групи у вищих навчальних закладах (краще б він спочатку повідкривав там групи з українською мовою навчання!). А далі держсекретар України О. Зінченко підготував "Указ Президента України", яким зобов'язує урядовців усіх рангів спілкуватися з російськомовними громадянами російською мовою (і як відчіпне — "мовами інших національностей").

А коли ж, питають луганці (і разом із ними вся Україна) буде указ, яким примусять луганських, донецьких, одеських, харківських, конотопських та й київських службових осіб відповідати *українською мовою* на *українськомовні* звернення українців, тобто виконувати ст. 10 Конституції України та Ухвалу Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року? Невже Президент В. Ющенко підпише цей антиукраїнський указ?! Якщо на Луганщині, Донеччині, в багатьох інших областях українськомовних шкіл у кількадесят разів менше, ніж російськомовних, то куди ж іще далі боронити російську мову?

Представники всіх політичних партій і громадських організацій та об'єднань, які входили до коаліції "Сила народу", мають у своїх лавах досить справжніх патріотів, професіоналів, порядних і чесних людей. Але О. Данилов їх до своєї команди не бере. Важко повірити, що таке можливе після перемоги Помаранчевої революції: володіючи українською мовою, О. Данилов демонстративно ігнорує її. У тому, яким кадрам віддає перевагу новопризначений голова Луганщини, можна пересвідчитися на прикладі міста Сватове. У Сватівському районі українці становлять понад 80%. Після здобуття Україною незалежності сватівська "Просвіта" за підтримки місцевої влади запровадила українську мову в справочинство, в навчальний та виховний процес у школах та дошкільних закладах. Імперсько-більшовицькі топоніми були замінені українськими: вулиці *Леніна*, *Свердлова*, *Артема* дістали назви відповідно *Каштанова*, *Слобожанська*, *Українських козаків*, проспект *Дзержинського* став проспектом *Школярів*, а площадь *Советская — майданом Злагоди*.

Але 2002 року міським головою Сватового став Євген Рибалко. Він увів у міськраді російську мову, відмовив оргкомітетові райради встановити Пам'ятний знак жертвам голодомору на "Меморіалі пам'яті і скорботи", повернув вулицям і проспектам назви Леніна, Свердлова тощо. У лютому 2005 року Є. Рибалко став головою Сватівської райдержадміністрації. Не вірите? Перевірте!

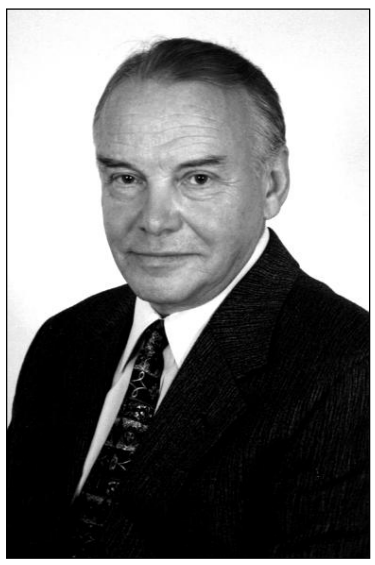

Якщо додати до вже сказаного безперешкодну діяльність антиукраїнських сил, зокрема вояжі Н. Вітренко, яка 20 березня 2005 (!) року у виступі на обласному телебаченні запевнила луганчан: "Не будет эта бандеровская чума (тобто обрана українським народом влада!) господствовать на нашей земле", якщо зважити на те, що нова українська влада досі ніяк не підтримала зневажених представників корінної нації на її рідній землі, а й далі запобігає перед різними базелюківсько-вітренківськими блоками, то мимоволі постає запитання, не риторичне: "Коли будуть утілені в життя ідеали Помаранчевої революції?" Адже український народ уже заявив про своє пробудження на цілий світ. Він більше не терпітиме наруги. Нас багато і нас у жодному разі не подолати!

● **Олександр ПОНОМАРІВ,** заступник голови ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка

ЗАПРОШУЄМО НА КОНКУРС

Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, Донецька обласна державна адміністрація, управління у справах сім'ї та молоді Донецької облдержадміністрації, Донецька міська рада з 20 по 22 травня 2005 р. проводять 5 міжнародний конкурс пісні, танцю народної музики та образотворчого мистецтва імені Т. Г. Шевченка "ДЖЕРЕЛО ТАЛАНТІВ", присвячений 191-ій річниці з дня народження Великого Кобзаря.

Конкурс проводиться в 5 номінаціях у трьох вікових категоріях.

Заявки на участь у конкурсі просимо надсилати директору фестивалю Миколі Васильовичу Присяжнюку за адресою: вул. Куйбишева, 67, Палац культури металургів м. Донецьк, 83045.

Відкриття конкурсу — 20 травня 2005 р. о 10-ій годині у Палаці культури Донецького металургійного заводу, після цього змагання солістів-вокалістів і гуртів популярної музики. 21 травня — продовження конкурсних змагань. 22 травня, у день перепоховання Тараса Шевченка, з 12.00 до 12.45 — покладання квітів до пам'ятника Тарасу Шевченку разом з обл- і міськадміністраціями та концерт "В сім'ї вольній, новій" біля пам'ятника за участю конкурсантів "Джерела талантів". Із 15.00 до 17.30 відбудеться гала-концерт і нагородження переможців. 22 травня 2005 р. з 13.00 до 14.00 планується проведення прес-конференції для журналістів.

Запрошуємо шанувальників українського мистецтва на всі заходи.

Детальнішу інформацію можна отримати за тел. в м. Донецьк, Микола Присяжнюк: 345-29-17 с., 66-00-06 с., 338-19-50 д., 8(050) 59-55-719 та Марія Олійник: 337-23-48 д., 8(067) 757-17-07.

Для спонсорів. Кошти просимо переказувати за адресою: 83055 м. Донецьк-55, вул. Університетська, 24, ОКПО — 23354278 р/р № 260051503472, МФО 334011, і/н 09334010 в ДОФ Укрсоцбанку

Оргкомітет

ДОЛУЧАЙТЕСЯ!

ПОЛОЖЕННЯ КОНКУРСУ

Основною метою конкурсу "Джерело талантів" є виявлення талановитих виконавців серед аматорів усіх реґіонів України та ближнього і дальнього зарубіжжя, популяризація українського національного мистецтва, обмін і взаємозбагачення культурних традицій українців усього світу.

ТЕРМІН ПРОВЕДЕННЯ

Конкурс проводиться в місті Донецьк 20—22 травня 2005 р. (20, 21 травня — фінальні змагання, 22 травня — гала-концерт переможців). Відбірковий тур проводиться за відео- й аудіоматеріалами.

НОМІНАЦІЇ

I — солісти-вокалісти;
II — танцювальні колективи;
III — гурти сучасної музики;
IV — ансамблі народних інструментів;
V — образотворче мистецтво.

ВІКОВІ КАТЕГОРІЇ

1 — 7—12 років;
2 — 13—18 років;
3 — 19—33 років.

УМОВИ КОНКУРСУ

В перших 4 номінаціях виконуються 2 українські твори (живий звук), в номінації "Образотворче мистецтво" — автори виставляють роботи 20 травня 2005 року у приміщенні палацу культури. До конкурсу допускаються роботи, виконані будь-якими видами техніки на українську тематику.

На період проведення конкурсу харчування та проживання учасників безкоштовне.

Заявки на участь у конкурсі приймаються до 1 травня 2005 р.

НАГОРОДИ

Встановлено по 3 премії у кожній номінації та віковій категорії.

Гран-прі присуджується членами журі незалежно від номінацій.

Оргкомітет

ІМЕНИНИ КНИГИ

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

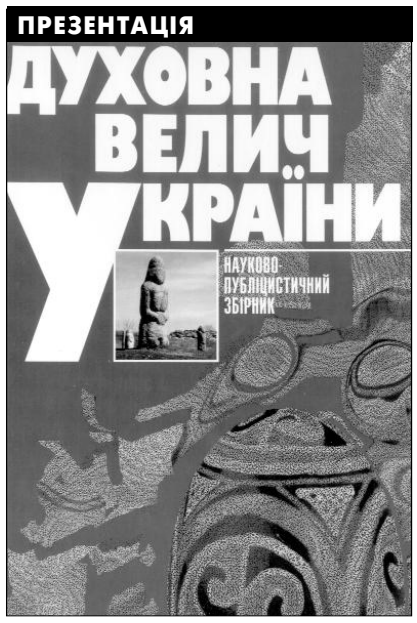

Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка презентувало науково-публіцистичний збірник "Духовна велич України", що вийшов друком у Видавничому центрі "Просвіта" відповідно до Плану комплексних заходів розвитку української мови. Іменини книги відбулися 12 квітня в НСПУ. Це історична книга, яка відповість на такі важливі для кожного запитання: хто ми? Сини чиїх батьків? Хто наші пращури? — над якими здавна й донині замислювався не один філософ, поет, науковець.

Автори збірника мали за мету розкрити могутній інтелектуальний і духовний потенціал української нації, висвітлити її роль у світовій історії, ознайомити широкий загал із неоціненним внеском, який зробили українці в культурний і науково-технічний розвиток людства. Особливість видання — його автори, студенти і молоді науковці.

Тут представлений фактологічний матеріал щодо таких давніх знахідок, як кам'яні таблички з протошумерськими письменами, які знайдені під Мелітополем у заповіднику "Кам'яна могила", "Велесова книга" — найдавніший літопис українців, пам'ятки Трипільської культури та багато інших не менш цікавих речей доведено до читача в доступній формі.

Книга стане в пригоді освітянам, студентам, усім, хто любить Україну й уміє за тимчасовим хаосом і соціальними негараздами бачити істинну велич її духу.

● **Світлана ФЕЩЕНКО**

ЕКСКЛЮЗИВ

ВОЛОДИМИР РІЗУН: «ЦЕ ЧУДОВО, КОЛИ ЧИТАЧ ВИМАГАЄ ВІД ЖУРНАЛІСТА ПОРАД»

Володимир Володимирович РІЗУН, професор, доктор філологічних наук, завідувач кафедри теорії масової комунікації — директор інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Крім того, Володимир Володимирович веде спеціальний цикл передач на Радіо "Промінь".

Фото Г. Оборської

Бесіда з відомим метром української журналістики почалася з питання, яке лежить на поверхні нашого журналістського фаху.

— Пане Володимире, що Ви вважаєте сьогодні найважливішим у підготовці журналістів?

— Ви знаєте, напевне все-таки найважливішим для журналіста є порядність і моральність. Бідою нашої української журналістики (а вона ж є частиною нашого соціуму), на мій погляд, є певна, насамперед, соціальна, безвідповідальність. Журналістика ще досі не може підвестися з колін через те, що журналісти дозволяють "ламати себе через коліно". Хибна, залежна позиція значної частини журналістської громади давно відома. Це відзначають і ті, хто "ламає", і ті, хто "споживає" журналістську продукцію. Журналістам, значною мірою, ще не вистачає самоповаги, шанобливого ставлення до обов'язків морального плану, що їх вимагає ця особлива професія.

— Якщо моральність — складовий елемент професії, то чи можна (і як) "закласти" цей важливий елемент в існуючу систему професійної підготовки журналіста?

— Отож у тому й річ, що закласти моральність у навчальний план ніяк не можна. Ми поки що даємо дипломи не за моральність, а за фаховість. Тоді як порядність, чесність, відповідальність — це вже риси соціального портрета людини. Зрештою, не лише журналісти, а й будь-які громадяни (а особливо фахівці суспільних професій — лікарі, юристи, вчителі, правоохоронці, судді, державні службовці) мають бути обов'язково чесними. У жодному навчальному закладі не "переробляють" аморальних на моральних. Це справа, сказати б, інтимна, особиста, справа розвитку сумління. Натомість у вищому навчальному закладі ми даємо не лише фахові знання, а й формуємо професійні навички постійного самоудосконалення, праці над собою, а отже, прагнемо привчити студента й до морального удосконалення.

— Як бачимо, коло замкнулося: головним для журналіста є моральність, але цю категорію не введено до навчальних програм і до відповідної технології підготовки фахівця, якому ця моральність найбільше потрібна…

— На сповідь грішна людина йде зі своєю совістю до священика. Натомість у нас ця позиція забезпечена цілком пристойними світськими засобами. Є заступник директора з виховної роботи, а також куратори навчальних груп, які є важливою ланкою університетського виховного процесу.

— Володимире Володимировичу, скільки фахівців і яких спеціальностей випускає Інститут журналістики КНУ імені Т. Шевченка?

— Зараз — близько 200 фахівців щороку. Така велика кількість — за рахунок контрактного навчання. Спеціальності — журналістика й видавнича справа та редагування. На базі цих двох спеціальностей — ряд спеціалізацій: тележурналістика, пресова журналістика, радіожурналістика, міжнародна журналістика, редагування періодичних та книжкових видань, електронні видання, менеджмент засобів масової комунікації, реклама і зв'язки з громадськістю.

— Наскільки Ваші випускники готові працювати в сучасному світовому медіапросторі?

— Ви знаєте, я не хочу тут займатися самохвальством, але твердо знаю, що саме наші випускники достатньо підготовлені до роботи в світовому медіапросторі, не озираючись на жодні кордони. Натомість їм важко працювати в українському медіаінформаційному просторі.

— Цікавий поворот. Але чому?!

— А через те, з чого ми почали. Помаранчева революція у свідомості викладачів і науковців нашого інституту відбулася ще кілька років тому, коли ми провели реорганізацію наших планів, навчального процесу і змісту дисциплін, а також певні зміни в ставленні до студента, яке стало колеженським, партнерським. І тому, коли після випуску наші студенти потрапляють у реальні умови редакційних обов'язків у нинішніх ЗМІ в Україні, це нерідко викликає у молодих фахівців внутрішнє неприйняття…

— А якщо він потрапляє за кордон?

— Наші студенти ще задовго до закінчення навчання багато їздять за різними програмами до Німеччини, Італії, Франції, інших країн. Вони розповідають, як їм легко було там жити і працювати. Наприклад, наша Носова Богдана після повернення з Італії сказала: "Все пізнається у порівнянні. Рівень нашої освіти, безперечно, випереджає те, що побачила у журналістському середовищі на Заході".

Не секрет, що наші школярі-семикласники за рівнем базових знань часом на два-три роки випереджають школярів США, котрих не дуже обтяжують знаннями, а тому вони довго шукають Україну на мапі. Ми в Україні віднедавна також намагаємося менше навантажувати школярів і студентів. Але, скажіть, коли ще в людини буде можливість отримати фундаментальну підготовку, як не в молодому віці?

— У країнах ліберальної демократії інакше розміщено вимоги до певної частини спектра знань. А от щодо українських реалій, то нашій молоді, по-моєму, бракує того, що колись називали начитаністю.

— Так, тонус високоосвіченої людини можна набути й підтримати лише за умови, що ця людина багато читає. На мою думку, останніми роками загальний рівень розвитку і світогляд нашої молоді помітно знижується за рахунок зменшення часу читання, яке витісняється часом уваги до телевізора та Інтернету. А коли література витісняється за межі зацікавленості, тоді різко падає рівень освіченості. Це — аксіома; а нині, на жаль, — і сучасна тенденція.

— Сучасна тенденція шаленого розвитку електронних ЗМІ створює певний тиск на паперові носії — газети й журнали, з претензією на їхнє витіснення з медіапростору. На яку структуру ЗМІ у найближчі 10 років розраховує Ваш інститут у плані підготовки фахівців?

— На традиційну структуру ЗМІ. Водночас у нас упродовж кількох років успішно функціонує відділення електронних медіїв. Вважаю, що й найближчі 20—30 років газетам і журналам жодні електронні ЗМІ не складуть серйозної конкуренції. Знаєте, читання друкованих видань — дуже специфічний процес, який відбувається в особливих обставинах, коли людині ніщо не заважає думати, і його не можна порівнювати з обставинами клацання комп'ютерною мишкою, коли на екрані одна сенсація чи пропозиція випереджає іншу. Газета спонукає homo sapiensa — людину мислячу — саме до неспішного, спокійного, розсудливого мислення, тоді як комп'ютер і телевізор — до споживання, "ковтання" інформації і виконання функцій. Так що газетно-журнальну нішу здатні заповнити лише газети й журнали.

— Не в останню чергу й тому, що паперовий носій у тисячу разів дешевший від електронного. Газету після прочитання можна викинути до урни, а комп'ютер?..

— Саме тому газета вже давно стала обов'язковим атрибутом побуту, навіть одягу і робочого столу, вона органічно притаманна кожному інтер'єрові й місцю перебування людини, чого не скажеш про комп'ютер. А головне: газета — це чи не найдемократичніший предмет спілкування і обговорення, як у масовій аудиторії, так і в ситуації тет-а-тет. Комп'ютер ніколи не замінить газети, як кіно не замінить театру. Газета — це невід'ємний елемент масової культури.

— Знаєте, пане Володимире, щодо масовості, то я перебуваю під великим враженням від Вашої книжки "Маси". На мою думку, це перше відверте, чесне і системне висвітлення та розкриття суті того, що ми часом називаємо "юрбою", а також стосунків між ЗМІ як інформаторами — з одного боку, і споживачами інформації — з другого. Не здивуюсь, якщо знайдуться ображені на Вашу відвертість, особливо через те, що покладаєте на журналістів і ЗМІ відповідальність за брак просвітницької роботи, спрямованої на маси.

Чи Ви справді вважаєте, що досвідчений журналіст має бути не просто інформатором, а просвітителем?

— Це дуже складне питання. Функція інформування може існувати в чистому вигляді лише в науковій, дослідницькій сфері діяльності людини. Ми можемо хіба що в лабораторних умовах виокремити інформацію від суб'єкта, її носія. Адже, за своєю природою, слово не лише інформує. Воно завжди несе в собі певні переконання. Я не вірю в те, що можна вибудувати висловлювання або тезу, за допомогою якої журналіст лише інформуватиме…

— …тобто, переноситиме відомості про певну подію або факт.

— Річ у тім, що для мене факт — це також суб'єктивне поняття.

— Власники ЗМІ давно (і дуже суб'єктивно) оперують фактами, через журналістів закликаючи читачів купувати саме цей товар і саме цієї фірми, голосувати саме за цього кандидата тощо… Як Ви враховуєте цей "феномен" у вихованні журналістів, у чому їх переконуєте?

— Я переконую журналістів у тому, що реально неможливо уникнути суб'єктивізації факту, а можна лише зменшувати пресинг суб'єктивного тиску на аудиторію. Професіоналізм журналіста полягає у вмінні вичищати текст від тих нашарувань, що деформують об'єктивну інформацію. У кінцевому рахунку все залежить від тієї системи смислів, якою керується журналіст, тобто від системи мотивацій і цілей. Бо смисл — як вважають психологи — це відношення мети до мотиву.

Наше журналістське покликання — воно світле: вести людей до світлого, до прекрасного, до правди. А отже, наші думки, цілі й мотивації мають бути світлими і правдивими. Навіть тоді, коли слово журналіста виконує функцію пропагування, агітування, переконування.

— Тобто Ви дотримуєтеся тези, що журналіст має право бути просвітянином?

— Безперечно! Журналіст саме таким має бути — позитивним і моральним просвітянином. Хоча відомо, що сучасна журналістика, вибудовуючи свої технологічні моделі, найчастіше не закладає просвітництво в основу своєї діяльності. Вважається, що просвітництво — це щось архаїчне, віджите, і воно заважає журналістиці, а від журналіста вимагається лише подавати "чисті" факти…

— Громадяни України пишуть до нас у "Слово Просвіти", у наш традиційний розділ "Читацьке віче", по суті, не даючи нам можливостей бути "чистими інформаторами". Бо дістати й оприлюднити інформацію про факти — це вже не проблема. Проблема — що далі робити і як організовувати наше життя на тлі цих фактів. Якщо читачі обрали саме цю газету, передплатили її й регулярно читають, то вони цілком слушно вважають, що тепер читач і газета — партнери, а отже, вимагають: скажіть, панове журналісти, що з тими фактами робити!

— Оце якраз те, чого бажав би собі кожен журналіст — мати такі довірливі стосунки з читачами. Це чудово, коли читач вимагає від журналіста порад: скажи, що мені робити у цій ситуації, яку ти окреслив у газеті? Бо якщо ти мені не допомагаєш, тоді навіщо мені твоя інформація?

Тут ми з вами зачепили найскладніші питання журналістики як одного з найважливіших суспільних явищ. Бо ми себе запитуємо: журналістика — це самобутнє явище? Так, самобутнє. Вона не є наукою? Так, не є. Вона також не є політикою і не є педагогікою. Хоча ми використовуємо щось і від науки, і від політики, і від педагогіки…

— Тим не менше, журналістика суттєво впливає на формування свідомості…

— …причому не будучи психологією, але використовуючи методи психологічного впливу, наприклад, у піар-технологіях. І можливо, саме той, хто найбільше "піарить", той найголосніше кричить про те, що журналістика повинна лише інформувати.

— Ми знову вимушені тут згадати про моральність…

— Абсолютно! Нещодавно я провів на радіо прямий ефір із ієромонахом отцем Федором, головою синодального відділу по роботі з молоддю УПЦ Київського патріархату. Моральність він визначає, як позитивний результат боротьби людини з наслідками первородного гріха. А тому вибудувати ідеальне суспільство на окремій ділянці принципово грішної земної кулі неможливо. Гріховність — це хвороба генетична, характерна для всього людства, а тому й проблеми у всіх людей і суспільств однакові. Хіба що демократичні процеси й суспільна свідомість у різних країнах розвиваються з різним темпом. А звідси й відповідна журналістика — дзеркало суспільного розвитку.

— А як набувають практичних навичок Ваші студенти?

— Ми створили в інституті розмаїття навчальних видань: газети, журнали, електронні видання, телевізійні й радіопрограми; студентське радіо в Інтернеті — це також наш проект; існує Міжінформ — електронна інформаційна агенція нашого інституту, існують також творчі майстерні, корекція в системі практик тощо. Зрештою наші зусилля були помічені на європейському рівні, й ми отримали солідний грант для роботи над подальшим удосконаленням структури навчального процесу.

— Чи Ваші випускники мають проблеми із працевлаштуванням?

— Якщо виходити з того, що вони всі залишаються в Києві, можна вважати, що у них немає проблем із пошуком роботи. І це при тому, що в областях і районах України відчутно не вистачає журналістів.

— Що Ви, пане професоре, хотіли б насамкінець побажати читачам і журналістам нашого "Слова Просвіти"?

— Журналістам я побажаю сили волі, високого патріотичного духу і відчуття журналістського братства, плеча колег і злету думки. Думки інтелігентної і моральної.

А читачам побажаю, щоб у них завжди в житті складалося так, щоб їм щовечора захотілося сісти і почитати газету.

— Дякую вам, пане професоре, і бажаю успіху.

● Бесіду записав
Євген ҐОЛИБАРД

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

ЩОБ НЕ ЇХАТИ ПО ІСТОРІЮ ЗА КОРДОН

Скарби музеїв України значною мірою залишаються невідомими для широкого загалу, тим більше для світової громадськості. Заповнити цю прогалину взялася програма "Музеї України". Її, як усеукраїнську, започаткувала громадська організація Союз сприяння інтеграції та інвестицій в економіку України. Розрахована вона до 2008 року. В рамках програми — видання журналу "Культура. Історія. Традиція". Кожен його випуск присвячений музеям окремої області. Презентація шостого номера журналу, присвяченого музеям Кіровоградщини, відбулася в обласному художньому музеї.

Не секрет, що останніми роками через брак фінансування зменшилася кількість видань історико-краєзнавчої літератури та періодики, наукових праць, досліджень і розвідок, присвячених об'єктам культурної спадщини. Журнал, який сміливо назвався науково-популярним, ставить за мету інформаційну підтримку музейної справи. Адже багато музеїв (особливо невеликих), які вважаються провінційними, проте мають унікальні експонати, вперше за кілька десятиліть побачили більш-менш повну інформацію про себе надрукованою (до речі, половина десятитисячного накладу видання залишається в музеях області, інші — розсилаються в усі музеї України, на нього також організована передплата).

Саме на українській культурно-історичній самодостатності наголошували під час презентації голова ради підтримки музейної справи та збереження культурної спадщини програми Олександр Чувардинський і редактор журналу Володимир Паламарчук.

Подібні презентації вже відбулися у Львівській, Донецькій, Житомирській, Сумській областях, окремий випуск журналу присвячено музеям Переяслава-Хмельницького та патріарху тамтешньої музейної справи Михайлу Сікорському.

Поява такої програми, яка, за словами директора обласного краєзнавчого музею Тамари Григорьєвої, не лише повною мірою заповнює інформаційний вакуум у музейній справі, а й допоможе входженню наших музеїв до всеукраїнського та світового культурологічного простору, — безперечно, добра справа. Тільки ж і робити її слід на відповідному рівні, бо абсолютна більшість матеріалів у журналі інформаційного плану (можна було б дати хоча б бібліографію наукових праць, розвідок, які існують на сьогодні), бажають кращого дизайн і верстка видання. Та й велика кількість персональних фото Олександра Чувардинського — то на тлі музейних експонатів, то самих музеїв, то з колегами, то без, — свідчить, що над виданням працює далеко не команда професіоналів.

Але це деталі. Було б дуже добре, якби програма хоча б частково виконала поставлені завдання, а це, крім збереження й популяризації музейної спадщини — і впровадження в діяльність музеїв сучасних інформаційних технологій: єдиної уніфікованої системи музейної комп'ютерної каталогізації; новітні методи реставрації та консервації музейних експонатів, і сприяння міжнародному співробітництву в галузі музейної справи та реституції пам'яток історії та культури. Очевидно, найперше, програма виконає свою місію, якщо зверне увагу держави (до речі, на презентації був і новопризначений голова Кіровоградської облдержадміністрації Едуард Зейналов, який пообіцяв безвідмовну співпрацю з працівниками культури), на болючі проблеми музейної справи, вирішити які певною мірою допоміг би Закон "Про меценатство", якби він був прийнятий.

ЗНОВУ ГЕНДЕР

«ОЙ, ЗІЙДИ, ЗІЙДИ, ЯСЕН МІСЯЦЮ…»

Останнім часом у Кіровограді тривали активні гендерні студії. Спочатку керівників жіночих громадських організацій запросив Харківський центр жіночих досліджень, який проводив семінар "Захист прав людини та забезпечення гендерної рівності в Україні через удосконалення судової практики".

Інформацію про співвідношення понять "дискримінація" та "порушення прав жінок", про національні та міжнародні механізми захисту прав людини (зокрема щодо процедури подання індивідуальних скарг до комітетів ООН), можна назвати цікавою і корисною, вона, безперечно, заслуговує на подальше поширення.

Щоправда, координатор молодіжних програм Олена Кочемировська, керується загальноєвропейськими тлумаченнями історичного аспекту цього питання (семінар проводився за підтримки Бюро зі співробітництва Швейцарії в Україні). Бо розповідь про те, що із сивої давнини чоловіче начало пов'язувалося зі світлом, днем, а жіноче — з ніччю, місяцем (російською — луна) з точки зору українського фольклорного спадку не витримує жодної критики. Адже у нас місяць — молодик, тобто чоловік, а жінка — господиня — сонце в домі. Чомусь європейська гендерна традиція на це не звертає уваги і, фінансуючи різноманітні інституції та заходи, які пропагують гендерний підхід (йдеться про рівні права жінок і чоловіків, у тому числі й на власну самореалізацію), ігнорує вивчення суто українського спадку в цьому питанні, дослідження наших, національних українських стереотипів, які, зрозуміло, теж існують. Ми ж зі свого боку так само не поспішаємо цього робити, наївно вважаючи, що ця тема не належить до наших пріоритетів. А між тим, вивчення і розкриття механізмів наших власних гендерних стереотипів психологічно дуже допомогло б суспільству, підштовхнуло б до зняття багатьох комплексів, до повнішої самореалізації і жінок, і чоловіків. Тим більше, що в нашій області, разом із трьома іншими — Вінницькою, Полтавською і Тернопільською, здійснюється проект "Олег", активно підтриманий громадською організацією "Чоловіки за рівні права і можливості" (керівник Андрій Кривуляк).

Гендер, це, передусім, рівні права чоловіків і жінок, мова про які може йти лише в індустріальних чи постіндустріальних формаціях і, безперечно, в демократичному суспільстві.

На жаль, в українському суспільстві поняття гендеру, як зауважували під час засідання "круглого столу" і керівник проекту "Олег" Володимир Марценюк, і експерт Шведського агентства з міжнародного розвитку Йоран Німмерстрьом, часто асоціюється з фемінізмом, причому іноді не в найкращих його проявах. До речі, як підкреслювалося у виступах учасників "круглого столу", ставлення до жінки, дотримання її прав — один із критеріїв демократичності суспільства.

Як цього всього досягти? У Швеції, наприклад, 48 відсотків парламентаріїв — жінки. У нас — п'ять. Чи слід вводити жіночі квоти на ці посади? (У Швеції всерйоз обговорюється питання щодо жіночих квот навіть у бізнесі, а кожна компанія, згідно з тамтешнім Законом, мусить мати окремий гендерний план свого розвитку). Чи готові до цього наші жінки? (Український Закон про гендер прийнято поки що лише в першому читанні). Чи достатньо серед них яскравих особистостей, лідерів не з точки зору бізнесової доцільності, а з точки зору громадської позиції і діяльності? І, власне, чи захочуть жінки йти в політику?

Із цим питанням тісно пов'язані й проблеми родинних стосунків. Наприклад, у Швеції абсолютно природне, вже не дискутоване питання присутності чоловіка при пологах, використання ним свого права на відпустку по догляду за дитиною. Не менше третини шведських чоловіків беруть участь у догляді за хворою дитиною. Великою мірою це питання національної культури, традицій і релігії (у цьому ключі цікавими були роздуми ректора Кіровоградського інституту регіонального управління й економіки Ігоря Добрянського). Але значну роль відіграють і загальні підходи, і навчання, і доступ до повної інформації. Важливість і корисність створеної у Кіровограді "Тато-школи" відзначали начальник відділу в справах сім'ї та молоді Кіровоградської міської ради Людмила Дорохіна, керівник центру репродуктивного здоров'я Михайло Карплюк.

Значною мірою саме про стереотипи (жінка в політиці, жінка в ЗМІ) та їхнє ламання йшлося й на семінарі, організованому в Кіровограді україно-шведською програмою "Ольга і Олег". І в західному світі, і в нас існує безліч стереотипів, пов'язаних саме з жінкою та чоловіком, які заважають нормальному плину життя, суперечать логіці та знижують ефективність очікуваного результату. Якщо говорити про стереотипи в ЗМІ, то шведська журналістка продемонструвала сторінку популярного журналу з фотографіями успішних, впливових жінок. Усі вони завзято усміхалися, були сфотографовані швидше як симпатичні привабливі жінки, а не як люди, з якими асоціюються якісь перспективи, зокрема економічні. На відміну від фото чоловіків, як правило, серйозних, зосереджених, із поглядом, спрямованим у далечінь. Шведи називають це стереотипом, що поглиблює трактування чоловічого й жіночого підходів і може шкодити справі. Натомість керівник секції ЗМІ Андрій Кривуляк продемонстрував сторінку однієї з кіровоградських газет, де так само були вміщені фото впливових і відомих людей. Вона була схожа на дошку пошани радянських часів. Тобто, нам слід ламати не стільки жіночі чи чоловічі стереотипи, скільки суспільні. Більше того, керівник центру планування сім'ї Михайло Карплюк переконаний, що для нас актуальною стає інша проблема: чоловіки все помітніше фемінізуються, тобто, набувають жіночих рис, а жінки — навпаки. Все це вносить дисгармонію в стосунки, створює замкнене коло розчарувань і невдоволених очікувань.

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

ГРОМАДСЬКІ ІНІЦІАТИВИ ПОТРЕБУЮТЬ ГРОШЕЙ. ІЗ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЖЕРЕЛ

Чому ми, вже не один рік говорячи про будівництво громадянського суспільства, так довго й важко йдемо до нього? Однією з причин, очевидно, є стійкі стереотипи тоталітарного минулого, які ніби високою огорожею відділяють внутрішній світ людини — емоційний, різнобарвний, живий, від громадського — в уявленні багатьох сірого, офіційного, зусібіч контрольованого.

Для подолання цих перешкод потрібна постійна робота, запровадження певних соціальних механізмів і технологій. Однією з них стала розроблена й утілена Кіровоградським центром підтримки творчих ініціатив (керівник — Людмила Станкевич) інноваційна модель "Розвиток взаємодії громадських організацій та державних закладів культури", яку пізніше підтримали й Міністерство культури та мистецтв, і міжнародні благодійні фонди, реґіональні НДО. У рамках цієї програми на Кіровоградщині було створено 20 інформаційно-консультативних пунктів для громадських активістів на базі районних будинків культури та районних бібліотек. Інститут соціокультурного менеджменту (керівник — Лев Абрамов), який активно сприяє втіленню програми, провів ряд тренінгів для громадських активістів, зокрема щодо навиків написання грантів, пошуку донорських організацій.

Програма розширила свої межі, і зараз у ній також активно працюють Центр підтримки громадських і культурних ініціатив (м. Дніпропетровськ) та Центр сприяння суспільним інноваціям (м. Миколаїв), що створило фактично Центральноукраїнський кластер проектів "Інтеграція місцевих спільнот".

У ході роботи виявилося, що подібна ідея реалізується у Польщі тамтешнім центром локальної активності. Поступово визріла ідея проведення міжнародної конференції "Інтеграція місцевих спільнот — шлях до сталого розвитку", що відбулася наприкінці минулого тижня в Кіровограді, на якій побували гості з Польщі — Олена Хоткевич, програмний координатор об'єднання центрів підтримки місцевої активності (м. Варшава), та Мачей Живно, тренер загальнопольського об'єднання тренерів для громадських організацій, експерт мережі центрів підтримки місцевої активності.

Досвід поляків виявився надзвичайно цікавим. Поєднання громадських ініціатив і матеріальної бази якоїсь із державних систем (у нашому випадку закладів культури) у Польщі надзвичайно поширений. Там використовують ресурсні бази і навчальних, і соціальних закладів. У Польщі діють школи громадських аніматорів (аніматор — той, хто оживляє, фактично, лідер). Цей проект реалізовується з участю багатьох країн Європи. Відрадно, що останнім часом до них приєдналася й Україна.

У Польщі чимало ініціатив центрів місцевої активності (УАЛ) фінансуються органами місцевого самоуправління. З їхньою допомогою організовуються й масові акції, які допомагають вирішувати серйозні соціальні проблеми. Наприклад, оркестр святкової допомоги, акція, яка стала вже традиційною і збирає гроші на медичне обладнання для дітей. Вона, фактично, перетворилася в загальнонаціональне свято і збирає щоразу близько десяти мільйонів доларів. Ця акція — своєрідний антипод нашої примусової філантропії, яка є лише тоді справді цінною, коли здійснюється легально і добровільно.

Майже два роки там уже діє закон, за яким один відсоток прибуткового податку, що його платять усі, за бажанням громадянина перераховується на рахунок певної громадської організації (згідно із заявою платника податку). Це явище дуже поширене в західному світі (в Америці існують спеціальні фонди, які розподіляють ці кошти), у Східній Європі теж набуває розмаху. За перший рік дії Закону в Польщі, який, за словами Мачей Живно, ще потребує шліфування, свій відсоток податку на рахунок громадських організацій перераховували лише три відсотки громадян. Але цей рух шириться і міцніє.

Чи така, чи інша форма фінансування громадських ініціатив дуже потрібна й Україні.

ПОГЛЯД

ДО ШЕВЧЕНКА ЗНОВУ — РІЗНИМИ ШЛЯХАМИ?

Чи треба пояснювати, що таке для українців 9-те березня? Ще за радянських часів влада намагалася якомога тихіше покласти квіти до пам'ятників Кобзарю, щоб не привертати уваги громадськості, не створювати зайвого ажіотажу, який був їй зовсім не потрібен.

У перші роки української незалежності, коли при владі залишалися старі керівники, змінилася риторика, але не змінилася суть. Коли ж режим Кучми почав виявляти свою антинародну личину, влада цього дня взагалі намагалася уникнути будь-якої публічності.

Цього разу, здавалося б, усе мало бути по-іншому: нарешті ж влада наша, українська. Вперше за багато років і навіть десятиріч вона могла б спільно з активістами громадських організацій відзначити цей хвилюючий, надзвичайно український у національному всесвіті день.

Власне, про це ми й домовлялися із в. о. начальника обласного управління культури Наталією Овчаренко.

Але… не сталося. Цього року, до речі, до пам'ятника Кобзарю в Кіровограді прийшло чимало людей — значно більше, ніж, наприклад, минулого. Тут зібралися студенти та викладачі педуніверситету, члени Всеукраїнського об'єднання ветеранів "Просвіти", письменники, художники, артисти, працівники обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, бібліотекарі, журналісти, представники партійних осередків — ВО "Батьківщина", Конґресу українських націоналістів, Соцпартії, УРП "Собор". Це був момент, коли голова облдержадміністрації Едуард Зейналов міг уперше публічно зустрітися з національно-патріотичною громадськістю Кіровограда, яка, врешті, була основою Помаранчевої революції, і на яку він, передусім, мав би спиратися у своїй роботі. 9-го березня навколо пам'ятника, як ніколи досі, майоріли, мирно співіснуючи між собою, найрізноманітніші прапори — від червоного соціалістичного до червоно-чорного бандерівського.

Усі виступаючі на імпровізованому мітингу (професор Григорій Клочек, голова облорганізації Спілки письменників України Василь Бондар, голова облорганізації УРП "Собор" Віктор Крюков, голова молодіжного Соціалістичного конґресу Андрій Паливода, заступник голови облорганізації ВО "Батьківщина" Віктор Окаєвич) були єдині в одному: без Шевченка, без його слова, його духу жодні позитивні зміни в нашій країні були б неможливі, це з його слова, з його "Наймички" і "Катерини", не раз оплаканих у тисячах українських хат, виріс Майдан. Із його "Кавказу" і "Гайдамак". І саме на тих, хто взяв цей Кобзаревий дух у своє серце, і які за вчорашнього режиму залишилися на марґінесах політики й економіки, саме на них має опиратися нинішня влада. Якщо вона цього не зробить, — це буде її фатальною помилкою.

Міська влада разом із представниками Комуністичної партії поклала квіти до пам'ятника Шевченкові на годину раніше від цього зібрання, обласна — на годину пізніше…

● Сторінку підготувала
Світлана ОРЕЛ
голова Кіровоградської "Просвіти"

БЛАГОДІЙНІСТЬ

ДАРУВАВ І ДАРУВАТИМУ!

Високоповажні працівники газети “Слово Просвіти”! Я давній шанувальник Тарасового слова, а його “Кобзар”, так само як і книга книг “Біблія”, у мене завжди під рукою.

Мене, звичайно, завжди зворушують оті дві гривні, про які ваша газета щоразу повідомляє, друкуючи прізвища школярів-офірувачів. За такого стану речей, збираючи буквально копійки, нам важко буде побудувати Тарасову церкву, цей Божий дім для всіх українських конфесій.

А якщо вже залучати школярів, то було б дуже правильним, якби збір коштів проводили також школярі сходу України, а не лише Правобережжя. Це дуже важливо, бо знову-таки, йдеться не про дві гривні, а про офіру серця і української свідомості.

А поки що я подарував на цю всенародну справу 200 (двісті) грн. і почав грати у Національну лотерею, щоб виграти 100000 грн. і подарувати на це святе будівництво.

Павло ДУБИНКА,
м. Маріуполь

Учні та вчителі спеціалізованої школи № 49 м. Київ

Робимо цей скромний вклад за велінням серця!

Сулейманова Алла Олександрівна
Шутенко Надія Михайлівна
Кочубейник Тетяна Павлівна
Подколзіна Галина Іванівна
Ковальчук Любов Едуардівна

6-А клас — 56 гривень

Хитровська Людмила Антонівна
Брацлавська Юлія
Гаврилюк Марія
Геращенко Павло
Гращенко Світлана
Іголкіна Катерина
Карандюк Ольга
Карпенко Марія
Коротаєвський Лев
Костинюк Анастасія
Левченко Анастасія
Манько Інна
Мітькіних Вікторія
Морозова Вероніка
Морозова Анастасія
Причина Альберт
Саєнко Андрій
Сімак Яна
Слепченко Всеволод
Смирнова Тетяна
Шкрібляк Лідія

7-А клас — 25 гривень
Дехтяренко Аліна
Мироненко Анна
Шепітко Юлія

7-Б клас — 135 гривень

Костарєва Ельвіра Іванівна
Асадова Анна
Бадрітдінова Анна
Гілевська Ірина
Заруба Ольга
Копил Євгенія
Коршак Олександр
Косенко Катерина
Костарєв Артем
Мельничук Леся
Панченко Вікторія
Сліпуха Альона
Стрижевська Поліна
Томащук Юлія

8-Б клас — 35 гривень
Єфремова Олена Анатоліївна
Безсмертна Катерина
Бойчук Наталія
Войтенко Марія
Касаткін Данило
Касап Ольга
Кравцова Алла
Луб’янський Євген
Макавєєва Ганна
Миронюк Олексій
Рогожинський Богдан
Руденко Ілля
Старостін Мирослав
Стадник Максим
Суханицька Олександра
Тітов Владислав
Пархоменко Дарина
Підорич Юлія
Фесюк Руслана
Хомякова Марія
Хатунцев Юрій
Хатунцева Юлія
Ющенко Анастасія
Ющенко Олексій
Яковлєв Андрій

9-А клас — 54 гривні
Салко Ольга
Сєдова Марина
Палій Іоланта

9-Б клас — 67 гривень
Бойко Наталія
Клименко Еліна
Костенко Катерина
Косміна Богдана
Кучеренко Марія
Мазурик Олександр
Мірошниченко Олексій
Морозенко Ольга
Пушкарьова Катерина
Семчак Марина

10-В клас — 63 гривні

Гавриленко Олександр
Єфименко Ольга
Ларіончева Анастасія
Мельничук Олександр
Оглоблін Сергій

11-А клас — 10 гривень
Пахіль Ірина

Правління Рівненського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Академицький Я. П., м. Рівне	30,00
Бойко С. А., м. Рівне	20,00
Вишневська М. М., м. Рівне	50,00
Греділь Олександра та Іван, м. Рівне	50,00
Гурин В. А., м. Рівне	20,00
Гурин В. І., м. Рівне	50,00
Гурин І. І., м. Рівне	50,00
Гурин М. А., м. Рівне	20,00
Давидчук Галина, м. Здолбунів	10,00
Джум В. П., м. Рівне	10,00
Джум Є. Я., м. Рівне	10,00
Кондратенко Т. М., с. Уїздці Здолбунівського р-ну	20,00
Кравчук О. М., с. Уїздці Здолбунівського р-ну	20,00
Краєвська Г. Д., с. Ясне Гощанського р-ну	50,00
Пахолюк О. М., с.Уїздці Здолбунівського р-ну	35,00
Піяр Т. С., м. Рівне	10,00
Протопович А. Р., м. Рівне	20,00
Рудюк О. Н., с. Вербень Демидівського р-ну	20,00
Семерик Ганна, с. Дермань Здолбунівського р-ну	10,00
Стретович О. В., м. Рівне	15,00
Фесик Л. М., м. Рівне	5,00
Фесик С. М., м. Рівне	5,00
Шеретюк М. П., с. Уїздці Здолбунівського р-ну	15,00
Шеретюк Н. О., с. Уїздці Здолбунівського р-ну	15,00
ВСЬОГО:	**560,00**

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Андраш І. О., м. Ірпінь Київської обл.	100,00
Аптека № 13, м. Підгайці Тернопільської обл.	50,00
Балтазарівська ЗОШ Чаплинського р-ну Херсонської обл.	120,00
Биконь С. Ф., м. Чернігів	20,00
Бут М. А., с. Вихрівка Дунаївського р-ну Хмельницької обл.	25,00
Працівники та учні Попельнастської ЗОШ І ступеня Олександрівського р-ну Кіровоградської обл.	127,40
Володимирецька РОВТ “Просвіта”, м. Рівне	910,00
Гойдина Т. І., м. Херсон	1,00
Голубець Н. І.	10,00
Данилюк В. О., м. Тростянець Івано-Франківської обл.	10,00
Дожджаник Л. І., м. Долина Івано-Франківської обл.	265,00
Долинська гімназія-інтернат Івано-Франківської обл. (*ч/з Зеленяк*)	200,00
Дромарецький А., с. Лютіж Вишгородського р-ну Київської обл.	20,00
Дубович (без імені), м. Київ	50,00
Жубровицька ЗОШ Житомирської обл. (*ч/з Урбанського В. Г.*)	140,00
ЗОШ смт. Підгайці Тернопільської обл. (*ч/з Широку Л.*)	207,00
Коваленко Е. Б., м. Здолбунів	20,00
Колер В. А.	50,00
Корпан Я. Й., м. Підгайці Тернопільської обл.	270,00
Корпиш В. М., с. Чорноголова Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл.	50,00
Коршак О., м. Київ	25,00
Костопільська РДА, м. Рівне (*ч/з Веселовську Л. М.*)	184,00
Лотоцька М. Т., м. Борщів Тернопільської обл.	20,00
Львівське суспільно-культурне товариство “Надсяння”	386,00
Мацько Н. І.	10,00
Мельничук О., м. Київ	50,00
Миколаївський муніципальний колегіум (*ч/з Січко С. М.*)	280,69
Нехаєва Т. І., м. Дніпрорудне Запорізької обл.	50,00
Нікончук Валентина, с. Лісівщина Коростенського р-ну Житомирської обл.	100,00
Панченко В., м. Київ	50,00
Парневська школа Біловодського р-ну Луганської обл.	15,00
Пенсійний фонд, м. Підгайці Тернопільської обл. (*ч/з Кравець Л. Д.*)	111,88
Пискозуб (без імені), с. Маркуші Хмільницького р-ну Вінницької обл.	20,00
Почтова О. К., м. Рівне	50,00
Православні громадяни храму Введення у храм Пресвятої Богородиці, с. Мшана Львівської обл.	350,00
Працівники Підгаєцького ВДК Тернопільської обл. (*ч/з Гудиму О. С.*)	33,00
Працівники Підгаєцького управління праці Тернопільської обл. (*ч/з Бандуру К. А.*)	100,00
Приватне підприємство “Азалія”, м. Долина Івано-Франківської обл.	100,00
Родина Сікорських, м. Севастополь	150,00
Салко О. В., м. Київ	50,00
Сердюк А. Ф., м. Хмельницький	100,00
СШ № 2, м. Львів (*ч/з Недзвецька М. М.*)	677,00
Товариство “Просвіта”, м. Коломия Івано-Франківської обл. (*ч/з Глаголюка В. П.*)	100,00
Трикоз С. І., м. Київ	50,00
Трофимлюк Лідія та Гой О. С., м. Тернопіль	20,00
УАПЦ, м. Підгайці Тернопільської обл.	372,00
Учителі української мови та літератури спеціалізованої школи, м. Київ	490,00
Шиян І. М., с. Мединя Галицького р-ну Івано-Франківської обл.	20,00
Школа с. Литвинів Бережанського р-ну Тернопільської обл. (*ч/з Цваник О. Т.*)	92,08

Мостиська районна організація “Меморіал” (Львівська обл.) м. Мостиська *(ч/з Зілінського В. П.)*

Зілінський Володимир	15,00
Тарас Ольга	50,00
Пшоняк Петро	5,00
Карфут Нестор	10,00
Дахович	5,00
Павлишин Степан	5,00
Сікора	5,00
Козовий	5,00
Гапало	10,00
Чухрай	10,00
Яхімець	10,00
Ковальчик Віталій	5,00
Бук Богдан	10,00
Буньо	5,00
ВСЬОГО:	**150,00**

Добровільні пожертви “На Кобзареву Церкву”: МБФ “Українська Родина” Р/р № 26045200145101 в Подільській філії АКБ “Київ”, МФО 320401 ЗКПО 21709106

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 633 501 грн. 32 коп.

А як мільйонів,
скуплений сльозами
День світла, щастя і
волі завітає,
То день в новім,
великім храмі
Хтось добрим словом
і мене згадає...
Іван Франко

ЗВЕРНЕННЯ

Організаційного комітету міста Коломия Івано-Франківської області з відзначення 150-річчя з дня народження Івана Яковича Франка до керівників підприємств усіх форм власності, політичних партій, громадських організацій, депутатів Верховної Ради України, органів державної влади й місцевого самоврядування, громадян України та всіх українців, які проживають за кордоном.

Шановні друзі!

27 серпня 2006 року виповнюється 150 років із дня народження визначного політичного і громадського діяча, поета і прозаїка епохи Івана Яковича Франка.

Його біографія тісно пов'язана з містом над Прутом — столицею Покуття і Гуцульщини — Коломиєю.

Організаційний комітет, створений розпорядженням міського голови "Про відзначення в місті 150-ої річниці від дня народження Івана Франка" 28.04.2004 року № 92-р., розпочав підготовку та проведення циклу заходів з відзначення ювілею, вінцем якого заплановано спорудження і відкриття 27 серпня 2006 року бронзового пам'ятника Великому Каменяреві в центрі міста.

У зв'язку з цим звертаємося до керівників політичних партій, громадських організацій, депутатів Верховної Ради України, органів місцевого самоврядування, громадян України та всіх українців, які проживають за кордоном і глибоко шанують Івана Яковича Франка, підтримати нашу ініціативу щодо спорудження пам'ятника й надати доброчинну фінансову допомогу.

Кошти просимо надсилати в Коломийське відділення Приват-Банку за адресою: м. Коломия, Івано-Франківська область, вул. І. Франка, 3.

Рахунок UAH: 29244825541401, МФО 336677, код ЗКПО 20568613, призначення платежу: Благодійна допомога на будівництво пам'ятника І. Франку в м. Коломия (о/р 6762467125591327).

Інформація про перераховані кошти буде публікуватися у центральних засобах масової інформації.

Оргкомітет

ІВАН ФРАНКО. ЛЮДИНА

Іван Якович Франко — письменник (поет, прозаїк, драматург, літературний критик, перекладач, видавець), публіцист, учитель молодих письменників і, звичайно, революціонер-демократ, один із засновників соціалістичного руху в Галичині (про те, що на порозі XX століття він не тільки пориває із соціалізмом, але й ґрунтовно розкритиковує соціалістичні ідеї про диктатуру пролетаріату, про однопартійну владу, про критику К. Маркса, звичайно, замовчувалося і замовчується досі). Ці хрестоматійні істини відомі вже навіть учням середньої школи.

"Лиш боротись — значить жить", — ці Франкові слова якнайкраще характеризують його життєве кредо. Та ще "на шляху поступу ми лиш каменярі", та ще "ми ступаєм до бою нового", та ще, звичайно, "не пора москалеві, ляхові служить.., нам пора для України жить". Таким знають його ті, хто хоч щось про нього знає. Він, справді, був таким: борцем за національну і соціальну справедливість, каменярем "на шляху поступу", його справедливо називали в Галичині Вчителем народу. Він, справді, був людиною великою розумом, титанічною працею, безмежною любов'ю до українського народу і вірою в те, що той народ невдовзі займе належне йому місце "у народів вольних колі". Але ж попри все це він же був людиною, людиною серед людей, людиною з певним характером, звичками, захопленнями, людиною, яка мусила заробляти на хліб насущний для своєї сім'ї... Він був людиною.

"Невеликий, хоч сильний мужчина. Високе чоло, сірі, трохи холодні очі, енергійно зачерчена борода. Рудувате волосся непокірно пнеться, вуси стирчать. Скромно одягнений, тихий і непомітний, поки мовчить", — так описав його М. Коцюбинський у рефераті, прочитаному 1908 року в чернігівській "Просвіті". Майже таким бачимо його й на портреті роботи Івана Труша: рудувате волосся, рудувате обличчя (мав рудуваті плями і на руках), спокійний погляд трохи хворовитих очей, вишита сорочка. Щоб якось згладити рудуватість Франка, Трушеві довелося навіть тло зробити з рудуватими плямами. "Сильний мужчина" — то тільки на перший погляд, бо насправді був хворовитим. Про це сам писав: "Мій батько ... віддав мене, слабовиту й до селянської праці нездатну дитину, до школи". Зір мав теж слабкий: характерне обрамлення очей майже на всіх портретах — доказ цього, особливо у старшому й похилому віці (збереглося кілька десятків світлин і прижиттєвих портретів). Через хворобу очей у 1879 році був звільнений від військової служби (крім політичної неблагонадійності). Усі, хто в спогадах описує зовнішність Франка, неодмінно говорять про скромний одяг і незмінну вишиту сорочку, хоча на деяких фото він у "панській сорочці з краваткою".

Маломовний, навіть мовчазний у побуті, він, "коли заговорить — і вас здивує, як ця невисока фігура росте й росте перед вами, як у казці. Вам стане тепло й ясно од світла його очей, а його мова здається не словом, а сталлю, що б'є об камінь і сипле іскри" (М. Коцюбинський).

Те вміння зачаровувати словом, мов магнітом, притягало до нього галицьку молодь, він завжди був душею товариства, навіть молодші викладачі Дрогобицької гімназії брали його на "відпочинкові прогулянки" за місто, до лісу, на річку, не звертаючи уваги на деяку "невихованість", мужикуватість молодого Франка (невихованістю вважали в ньому недотримання офіційного вонтону, на що галицька інтелігенція дуже звертала увагу). К. Попович згадує, що він не любив "... стрічатись з якимись гостями ... , перед якими, як він казав, "не хоче парадувати", Франко, незважаючи ні на які просьби, ані переконання, ні правила товариської пристойності, схоплював свій крислатий капелюх і ... пішки стрибав до Львова ... , зовсім не дбаючи, яке враження залишить така незвичайна поведінка..." Справді, він не завжди рахувався з тодішніми нормами поведінки, моралізаторством, особливо тоді, коли вважав їх витвором гнилого міщанства. Міг без попереднього повідомлення прийти в гості, міг відвідати одиноку сільську вчительку (Климентину Попович), про яку потім у селі могли бозна-що говорити, міг разом із дружиною ловити руками рибу, а потім через ціле містечко йти напівмокрим і босим (це шокувало навіть добрих знайомих). І попри все це був у центрі уваги майже всякого товариства, хоч не був поступливим, податливим. Якраз майже навпаки: часто був майже безкомпромісним, особливо коли йшлося про громадські справи, літературу, політику. Це було в нього змалку й залишилося на все життя. Конфліктів не уникав. Так, ще в гімназіяльній письмовій роботі заперечив слова А. Міцкевича про те, що "важче добре прожити день, ніж написати книгу". Мав неприємності, був оскаржений перед директором за "профонування до Міцкевича", багато років по тому напише статтю про Міцкевича "Поет зради", за що буде виключений із польських часописів, де мав єдиний вагомий заробіток, хоч називав ці роки праці в "Кур'єрі Львівськім" "десятилітньою панщиною".

Часом такі конфлікти приводили до розриву з людьми, з якими письменник мав тісні зв'язки впродовж десятиліть: різко розірвав із М. Драгомановим за його космополітизм і негативне ставлення до українського визвольного руху, через Драгоманова стався розрив і з М. Павликом; дійшло до різкої суперечки із В. Щуратом, який похвалив Франка за модерні поезії збірки "Зів'яле листя", вживши європейську назву модерної лірики — декадентство, за те слово поет вибухнув знаменитим віршем-відповіддю "Декадент"; в останні роки життя "чорна кішка перебігла дорогу" між ним і Б. Лепким.

Та попри цю "колючість" його дуже любили, можливо, якраз вона і нестандартність притягала до нього молодь, якій завжди властиво заперечувати усталені істини. Особливо ж подобався він жіноцтву, якому набридли "крохмалені ковніри" галицьких вихованих панків. Скільки їх, емансипованих галичанок, закохувалось у того "рижуватого" невисокого мужчину. "Душу мою він полонив своєю поемою ("Мойсей")", — писав М. Коцюбинський.

"Викормлений мужицьким хлібом", Франко був надзвичайно працьовитий: п'ятдесятитомне видання творів аж ніяк не охоплює всієї його спадщини. І він сам, і мемуаристи згадують, що читав і писав до першої чи другої години ночі, рано вставав, знову "запрягаючись" до праці. Хоча полем основної його праці була література, не менше політика, а основним заробітком — журналістська та видавнича діяльність. Після відвідин Франка в Криворівні Леся Українка довго плакала: письменник тоді не творив, як сподівалася Леся Українка, а "правив коректуру" до газети. Не могла ж вона знати, що творитиме він тоді, коли "ніч темна людей всіх потомлених скрила". Для праці на літературній ниві потрібна була книжка, хоча для Франка книжка була не просто потребою, — вона була одним із захоплень, якому не зраджував аж до смерті. Ще під час навчання у Дрогобицькій гімназії зібрав чималу бібліотеку, а в зрілому віці мав чи не найкращу власну бібліотеку у Львові.

Він умів зачаровувати словом, але і слово зачаровувало його: переглядав бібліотеки всіх своїх знайомих, розшукував стародруки у старих церковних книгозбірнях. Пригадують такий, майже анекдотичний, випадок із його життя: в день одруження, уже перед самим виходом до церкви, виявилося — немає молодого! Його знайшли — в бібліотеці, у позиченому фраці, зі шлюбним букетом на лівім боці він переписував якусь цитату із цікавої книжки.

У день одруження, уже перед самим виходом до церкви, виявилося — немає молодого! Його знайшли — в бібліотеці, у позиченому фраці, зі шлюбним букетом на лівім боці він переписував якусь цитату з цікавої книжки.

У кабінеті Франка (тепер меморіальному музеї письменника у Львові) на стіні велика кольорова таблиця — визначник риб у водоймищах Європи. Це ще одна з пристрастей письменника з дитячих літ, коли малий Мирон (так називала вдома його мати) в невеличкому потоці біля Нагуєвич ловив руками рибу. Так, і в дорослому, і в зрілому віці любив рибилити Франко, зрідка користуючись вудочками чи сітями. Цим захопленням "заразив" він і дружину Ольгу, вони вдвох, коли вдавалося вирватися на природу, дружно займалися риболовлею, викликаючи захоплення малюків і осуд галицьких "рафінованих" пань і панянок. Коли хвороба покрутила йому руки, то найбільше жалівся поет на те, що не може займатися рибальством (писали ж за нього ті, кому він надиктовував текст).

Не палив, не пив, хоч і писав, що "з п'ющими під стіл не виливаю", він просто не водив компанії з "п'ющими".

Не мав гарного голосу, хоча співав, із його наспіву записано чимало народних пісень. Народну музику любив, а твори галицьких композиторів вважав занадто "німецькими чи церковними" (між іншим, так само про галицьких композиторів відгукнеться і М. Лисенко). Франко ж наспівував деякі мелодії, а потім, як згадує В. Щурат, підбирав слова першого рядка свого вірша, далі — другого, далі — цілої строфи. Наспівував або насвистував, ходячи. Якщо так підбирав слова віршів, то міг не помітити знайомих на вулиці, а в кімнаті обов'язково ходив, мабуть, визначаючи кроками ритм вірша.

Не був завсідником кав'ярень, хоча заходив туди часто: в кутку за столиком при горнятку кави ("філіжанці" по-галицькому) нашвидкуруч записував строфи нових поезій, тільки що складені на львівських тротуарах, у кав'ярнях можна було переглянути дві-три нові газети: газета у кав'ярні тих часів — то стара добра традиція Львова.

Був людиною свого часу, випереджаючи його на століття, був європейцем і галичанином, був учителем народу. І, найперше, — був людиною.

Скільки їх, емансипованих галичанок, закохувалось у того "рижуватого" невисокого мужчину.

• **Богдан ПРОЦИШИН**

З МОЛИТВОЮ ЗА УКРАЇНУ

Папа Іван Павло II перед образом Ісуса Милосердного

Паломництво до святих місць у Польщі збіглося у часі з завершенням Року Польщі в Україні й початком Року України в Польщі, що його урочисто відкрив наш Президент Віктор Ющенко. І тому виступи парафіяльного хору київського костьолу св. Миколая у Польщі стали засобом зближення та поєднання культур обох народів у найсприятливіший момент відкритості обіймів поляків і українців.

Закінчення.
Початок див. ч. 13, 14 за 2005 рік

Міська дільниця Лагєвніки щодо центру Кракова географічно розташована точнісінько так, як масив Березняки в Києві. Щоправда, Вісла тут тече з півдня на північ і робить два великі повороти перед величним королівським замком на горі Вавель, а сама дільниця, на відміну від наших Березняків, розташована на пагорбах та узгір'ях, обсипаних ошатними будиночками, над якими піднімається велична споруда Базиліки Божого Милосердя.

МІЖ ЗАКЛОПОТАННЯМ Й УМИРОТВОРЕННЯМ

Базиліку, що може вмістити до п'яти тисяч осіб, зведено чотири роки тому. Її освятив Папа Іван Павло II під час свого останнього приїзду до Польщі. Поряд із Базилікою — монастир сестер-черниць Згромадження Матері Божої Милосердя. Особливим місцем паломництва є тутешній костел, в якому на урочистих місцях виставлено реліквії (мощі) святої Фаустини Ковальської і образ Ісуса Милосердного в повний зріст, намальований згідно з уявленнями с. Фаустини, що їх вона мала під час видінь Ісуса Христа. Під образом Христа напис: "Ісусе, довіряю тобі".

Десятки, якщо не сотні тисяч вірних зі всього світу щороку відвідують це святе місце, де Ісус Христос з'явився сестрі Фаустині, яка вела щоденник своїх вражень від цих зустрічей. Метою свого життя вона поставила якнайповніше переживання мук Сина Божого, який прийняв на себе важкий труд Відкуплення наших гріхів.

Санктуарій Божого Милосердя славиться своїми лікувальними властивостями. Лікує тіло й душу. Багато хворих знайшли тут зцілення. Головне в цьому, звичайно, віра і молитва.

У квартальнику "Oredzie Milosierdzia" — "Заклик (звернення) милосердя" опубліковано багато свідчень людей, котрі отримали зцілення саме в цьому санктуарії.

До цього святого місця ми прибули в суботу, знаючи, що в неділю о 7 годині ранку в костьолі монастиря Божого Милосердя почнеться Служба Божа, яка транслюватиметься по першій програмі телебачення на всю Польщу і країни ЄС. А головне — співи на цій Службі виконуватиме наш парафіяльний хор.

Розмістили нас з усіма вигодами цивілізації, по 2 особи в кімнаті в окремому будиночку, за 10 хвилин ходу до монастиря. Керівничка хору пані Оля Бондарєва того самого дня оголосила вечірню репетицію о 21 годині й ранкову о 6 годині, безпосередньо перед початком Служби. Сумніваюся, що хтось із наших спокійно спав цієї ночі перед відповідальним виступом. Тим більше, що господарі, які нас приймали (зізнаємося) не виказували впевненості в наших мистецьких здібностях. Можливо, через це виконання псалма, що його мав виконувати соліст нашого хору, в останній момент доручили місцевому співакові.

Не вірте тим, хто говорить, що виходять на сцену без стресу. Можу припустити, що не хвилюються хіба що ті, хто йде на сцену кричати, щоб "розкрутити" молодіжний натовп на площі, а не співати у поліфонічному чотириголоссі зі складною партитурою перед уважними слухачами...

Щоправда, спокою нам додала не лише унікальна духовна атмосфера святині, а й телеоператори, режисери та робітники, котрі ще з вечора поукладали численні кабелі, розставили телекамери, освітлювальні прилади тощо, але знову й знову перевіряли їхнє функціонування, виставляли мікрофони, регулювали апаратуру і... заспокоювали нас делікатними знаками уваги.

ВЕРНІСАЖ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Свята Меса розпочалася рівно через десять секунд після початку телевізійної трансляції, але ми про це дізналися згодом, коли вже отримали відеокасету із записом усієї події. Служба тривала впродовж години, проте для нас це відбувалося ніби поза часом — важко сказати, чи вічність, чи одну мить. Мені здалося, що час взагалі зупинився, коли сольно співав антифон:

Хвала Тобі, Царю неба...
Я є Світлом світу.
Хто йде за Мною,
Матиме світло життя...

Звичайно, хор наш під час Служби показав лише частинку того, на що був здатний. Але цього виявилося достатньо, щоб суттєво підвищити авторитет України в очах мільйонів телеглядачів, котрі мали можливість бачити виступ звичайного хору зі звичайної парафії в Україні. У кожному разі, черниця-органістка, яка перед нашим виступом із десятком запитань і застережень прискіпливо узгоджувала нюанси вокальної частини Служби, тепер не приховувала свого радісного здивування.

Велике враження отримали також вірні, присутні на Службі. Через зосередження на виконанні творів і сліпуче освітлення ми не дуже могли спостерігати загальну реакцію людей в костьолі, але в окремі моменти бачили радісні іскорки в очах черниць монастиря, котрі сиділи у перших рядах перед хором. Це втішало, бо хто-хто, а черниці знаються на релігійних співах...

Але на цьому наша вокально-місійна робота того дня не закінчилася, бо перейшла у стадію навчальну. Показували нам свою вокальну майстерність отці-капуцини під час Святої Меси в костьолі свого середньовічного монастиря-фортеці в містечку Тинєц на березі Вісли у 30 кілометрах од Кракова. Отці-капуцини під час Служб і молебнів традиційно використовують григоріанські співи, виконання яких вимагає дотримуватися певних канонів мелодики, ритміки і... дихання. Не кажучи вже про володіння латиною, середньовічні слова якої досі звучать у творах григоріанської класики.

У репертуарі нашого хору є кілька творів, що виконуються в григоріанській манері, зокрема "Victimae paschali Laudes", "Bogurodzica", "Sanctus". Тому нам було надзвичайно цікаво порівняти своє виконання з тим, що ми почули в Тиньцу.

Обідали вже у Кракові, в екзотичному підземному ресторані "Морське око" із традиційною гуральською кухнею. Таке враження, що ми опинилися десь у Яремчі чи Ворохті: одяг офіціантів, оформлення інтер'єрів, сервування столу і навіть страви — у виразному українському стилі, який у повсякденній культурі практично не відрізняється від польського гуральського стилю, від культури й атрибутики побуту мешканців хуторів на узгір'ях навколо Закопаного чи Санока.

Ну й, звичайно, пісні, з їх характерними молодечими *("дзярськими")* вигуками у приспіві, своєрідно синкопованим і лексично стилізованим згідно із сучасною модою: "Крейзи, крейзи, крейзи із май лайф!.. Свят дрифує гдзєсь в отхлані, як галєра без пристані..." Словом, й польські гуралє (мешканці гір) також уже мислять і чинять згідно з категоріями ЄС.

Час від часу хтось із вірних підходить до образу Ісуса Милосердного, стає перед ним на коліна, молиться, потім цілує скло, під яким знаходяться мощі св. Фаустини, витирає скло білосніжною серветкою з дезінфікуючим розчином і звільняє місце для наступної особи.

НЕЗАБУТНІ ЗУСТРІЧІ

Про відвідання милого містечка Вадовіце, що за 40 км на захід від Кракова, треба було б розповісти детальніше хоча б тому, що там народився Святійший отець Іван Павло II. Але детальніше не вийде, бо сама лише розповідь про музей, розташований у колишньому помешканні родини Емілії і Едмунда Войтилів, де народився Кароль — майбутній Папа римський, а отже, й про його цікаве життя могла б вийти за межі не одного числа нашої газети. Цікавим є все: довідки з каменоломні, в якій Кароль Войтила працював під час війни, його власноруч написана автобіографія (лише почерк чого вартий!), старі фотографії з сімейного архіву, атестати з оцінками, свідчення перших творчих проб у поезії й драматургії, перші публікації, сліди навчання в семінарії й гра в театрі, сходження сходинками священицтва... Бог провадив його, святу людину. І дух святості був відчутним у його домі.

У Вадовіцах народився й мешкав до закінчення гімназії ще один наш святий сучасник — до нещодавна ректор Вищої духовної семінарії у Кракові, відомий проповідник, беззмінний завідувач кафедри гомілетики у Папській теологічній академії, вчений і письменник, автор понад 60 дуже популярних і неодноразово перевиданих книжок про людську суть — священик Едвард Станєк. Наша газета вже публікувала інтерв'ю з ним, розповідала про цю унікальну особистість і про першу з його книг, перекладену українською мовою і видану в 2003 році — "Піклуючись про совість". На зустріч із ним у його скромному помешканні по вулиці Святого Марка у Кракові я прийшов із моїми колегами, солістами хору Євгеном Драгою та Станіславом Григоруком.

"Бачив, бачив ваш виступ під час Меси в Лагєвніках. Чудово співаєте!" — широко усміхаючись, мало не з порога ошелешив нас отець Едвард.

Чудовим було інше. Після двох років, відколи ми бачилися в останнє, отець Едвард, здається, помолодшав років на десять: худорлявий, підтягнутий, енергійний, із теплими уважними очима праведника. Після цікавої розмови подарував кожному з нас по кілька щойно виданих його нових книжок, а серед них: "Багатство і краса світу добра", "У домі марнотратного сина", "Хресні дороги".

Наступного дня наша група відвідала Вавель, а потім на Службі Божій у костелі монастиря отців-домініканців ми вивчали особливості їхнього співу, зокрема виконання власне домініканських творів, що давно знаходяться на найпопулярніших позиціях репертуару нашого хору.

Обідали в молодіжно-студентському закладі "Бар млєчни", де попри черги й масу відвідувачів, наш отець Радослав спромігся впродовж кількох хвилин забезпечити їжею і посадити за столи нашу потужну команду з півсотні осіб. "Ми — прочани з України" — це завжди спрацьовувало як пароль, на який відкривалися двері й серця.

У вівторок, під час спеціальної української Служби в санктуарії Божого Милосердя, мати-настоятелька монастиря сестер Божого Милосердя урочисто вручила нашому пробощеві отцю Радославу реліквію (частку мощів) св. Фаустини...

Торби були вже спаковані заздалегідь, і ми виїздили з Кракова. "По дорозі" ми ще відвідали копальню солі у містечку Вєлічка, де спустилися на третій горизонт (385 м), пройшли майже 10 кілометрів підземними виробками й ознайомилися з рідкісними експонатами підземного музею, послухали унікальні за своїм гумором і дотепністю розповіді нашого провідника пана Маріана Вронського, кинули монетки в підземне озеро і проспівали "Благослови, душе моя, Господа" в єдиному на весь світ, витесаному в солі підземному костьолі довжиною 60, шириною — 30 і висотою 16 метрів із чудовою акустикою, зібравши оплески численних екскурсійних груп.

І це ще далеко не все про наше паломництво. Але хіба цього мало, щоб людина почувала себе цілком щасливою?!

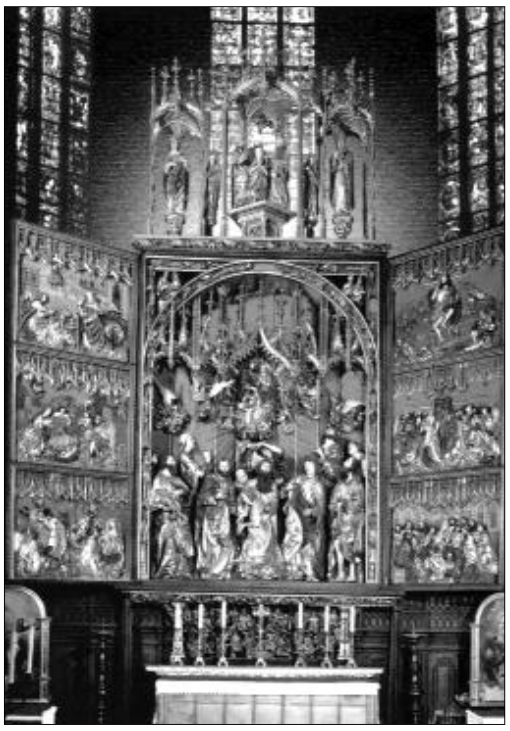

Вівтар Вітоша Ствоша в Маріацькому костьолі Кракова

● **Євген ҐОЛИБАРД,**
Київ—Краків—Київ

ПО-СУСІДСЬКИ

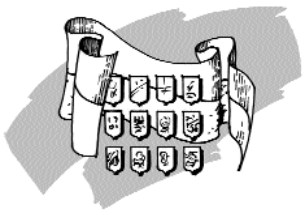

МІСТО НАД ДНІСТРОМ

Закінчення. Початок у ч. 14 за 2005 р.

Із Миколаєва родом відомі українські поети Уляна Кравченко (1861—1947 рр.) та Микола Устиянович (1811—1885 рр.), історик і перекладач Михайло Мочульський (1875—1940 рр.), головний редактор часопису ОУН "Ідея і чин" Михайло Палідович (псевдо Карпатський), один із найпрославленіших польових командирів УПА Михайло Гнатів (Скорий), стрілець УПА Степан Янкевич (Крук) та багато інших.

На долі Уляни Кравченко зупинимося детальніше.

Уляна Кравченко (Юлія Юліївна Шнайдер) відома українському читачеві своїми поезіями для молоді. Виколисана природою рідного Миколаєва поетеса передала в своїх віршах усе найцінніше, що дало їй дитинство: любов до людей, до рідного краю, природи, добрих справ.

До сьогодні в місті зберігся будинок тодішнього бургомістра Леонтія Устияновича, в якому зростала Уляна Кравченко. Саме тут вона не раз чула вірші у виконанні молодого Миколи Устияновича, ще одного визначного миколаївчанина, представника львівської романтичної школи, ядром якої була прославлена "Руська трійця".

Однак вирішальний вплив на формування літературного таланту поетеси мало її спілкування з Іваном Франком. Восени 1883 року Омелян Патрицький, редактор журналу "Зоря", куди час від часу дописувала дівчина, дав перші твори Уляни Кравченко для оцінки Іванові Франкові.

Переглядаючи рукописи оповідань і повістей, Франко натрапив на вірш молодої вчительки "Згадай мене, милий". Дещо скорегувавши його, Франко надрукував вірша в "Зорі", а авторці написав теплого листа, щиро заохочуючи її до літературної праці.

Популярність серед читачів Уляна Кравченко здобула вже після виходу в світ першої збірки поезій "Prima vera" (1885). Вона стала першою в Галичині жінкою-поетесою.

Нелегка доля, зумовлена твердістю характеру й життєвими поглядами поетеси, сприяла активній праці в літературі. Наступні збірки "На новий шлях" (1891), "В дорогу" (1912), "Проліски" (1921), "Лебедина пісня" (1924), "Шелести нам, барвінку" (1932) посипалися одна за одною. Окрім поезії писала вона й поетичну прозу, особливе місце серед якої займає автобіографічна повість "Хризантеми". Патріотичні й ліричні поезії Уляни Кравченко досі часто з'являються передруком у різних українських часописах.

МІСТО КРАЙ ДОРОГИ

З усіх сторін укріплений валами, Миколаїв був важливим стратегічним об'єктом. Укріплення без змін простояли до кінця XVIII століття, захищаючи центр міста. На території сучасної середньої школи № 3 вони переходили у вали. Вали прикривалися ровами, які сполучалися з Глибоким потоком. Саме за ним, на території сучасного Болоня, до середини XVIII століття не дозволялося ставити будівель, щоб не перешкоджати міській артилерії прикривати найнебезпечніший напрямок. Від тогочасних укріплень сьогодні немає і сліду.

Місто й нині розташоване в мальовничій улоговині, оточеній із трьох сторін хребтами гір Стружної, Лисої й Адамової, яку в простонародді називають Високим Каменем, на лівому березі річки Дністер за 38 кілометрів на південь від Львова. Через Миколаїв проходить автострада Львів—Стрий, а в 3 км від центру міста знаходиться залізнична станція Миколаїв-Дністровський. Ці транспортні магістралі визначають вигідне транспортно-географічне положення міста. Однак про добробут Миколаєва можна говорити лише частково.

Через ями велетенських відпрацьованих кар'єрів околиці міста схожі на пейзажі з Місяця чи ще якихось мертвих планет. Можливі прориви сміттєсховищ загрожують забрудненням басейну Дністра, а коштів, щоб навести лад, у бюджеті немає.

У тих, хто колись бував на Львівщині, Миколаїв залишився у пам'яті "сірим містом", містом, у якому сніг — сірий від цементного пилу, однак це твердження вже давно не відповідає дійсності.

ВАТ "Миколаївцемент" і далі залишається найперспективнішим підприємством не лише району, а й області, однак від колишніх потужностей сьогодні залишилася лише десята частина.

Це стосується і Миколаїв-Львівського комбінату будівельних конструкцій, який був флагманом залізобетонного виробництва області. Сьогодні він на межі виживання.

Схожі проблеми також в інших підприємств міста. Та попри все в Миколаєві ще витає дух надії. Заводи продовжують працювати, намагаючись зберегти районну промисловість і робочі місця, а люди ходять на роботу, покладаючи надії на зміни в державі та Божу допомогу.

СОБОРИ ЛЮДСЬКИХ ДУШ

Глибока духовність завжди була і, сподіваюся, буде характерною рисою Галичини.

Незважаючи на те, що значну частину миколаївської землі знищено відпрацьованими кар'єрами та шкідливими викидами виробництва, місто продовжує жити. У ньому народжуються здорові діточки, квітнуть сади, формуються молоді таланти.

Повертаючись додому, сама дивуюсь, як живе і молодіє моє місто. І вкотре погоджуюся з маминими словами про велику духовність миколаївської землі. Протягом віків миколаївчани завзято і постійно зберігали свої неоціненні духовні скарби — віру, звичаї і традиції.

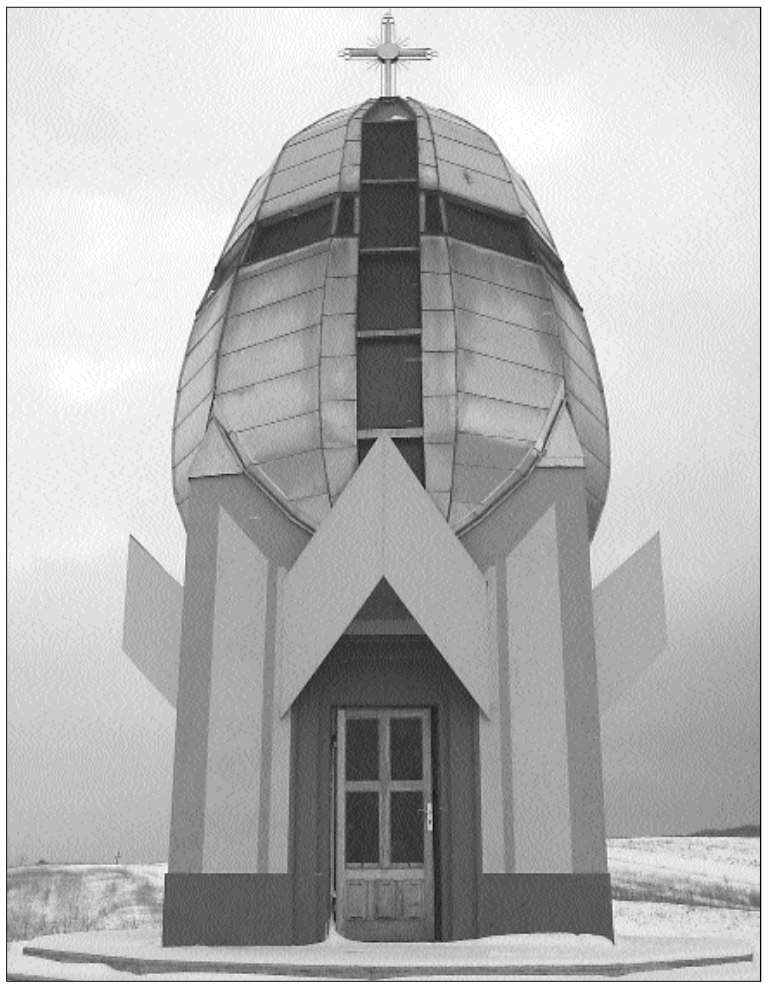

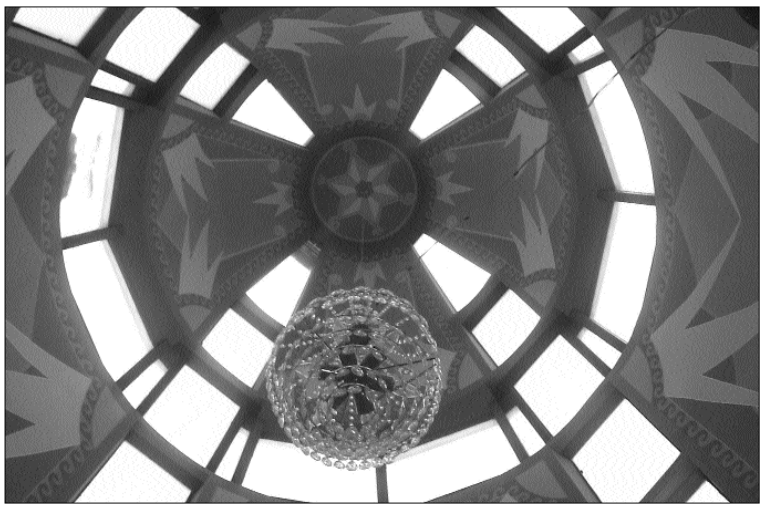

Як пише у своїх спогадах парох Миколаєва отець Володимир Федусевич, незважаючи на прагнення поляків вигнати з галицької землі український дух, важко ще знайти місто з таким наскрізь українським характером.

Від давніх часів і до сьогодні центром духовного життя українського народу були церкви і пов'язані з ними братства та школи. Тарли і Мнішеки, які прийшли їм на зміну, були фанатичними католиками, тож таким хотіли бачити і своє місто. Саме тому в межах валів Миколаєва не було жодної церкви: усі вони побудовані в передмістях.

Найстаріша церква покровителя міста святого Миколая збудована ще в 1570 році на Стрийському передмісті. Вона пережила кілька реставрацій та була розібрана 1848 року. Тоді ж на її місці заклали фундамент нової церкви з каменю, яку в 1874 році освятив митрополит Йосиф Сембратович. Церква св. Миколая витримала дві світові війни, зберігаючи для миколаївчан унікальні розписи найкращого митця Галичини другої половини XIX століття Корнила Устияновича та скульптури видатного уродженця миколаївської землі Володимира Сколоздри.

Десь у 1616 році на Підліссі над Глибоким Потоком побудовано ще одну дерев'яну церкву св. Архангела Михаїла, яку в 1633 (1648?) році знищили татари. У 1860 (ця дата збереглася на церковній стіні й до сьогодні) на її місці побудовано нову кам'яну церкву, яка залишалася дочірньою парохії св. Миколая до 1959 року, коли була зачинена більшовиками. З літа 1992 року зусиллями греко-католицької громади церква відновила свою діяльність.

Окрім цих двох церков, що збереглися донині, в середині XVII ст. у Миколаєві діяли також зруйновані церкви Спаса, св. Юрія та Монастир василіянок, закритий австрійською владою наприкінці XVIII століття.

Сьогодні в місті, як і колись, знову діє 4 церкви. Поряд із греко-католицькими храмами св. Миколая та Михайла, в Миколаєві є православна церква Різдва Пресвятої Богородиці, освячена у 1997 році, та Святоуспенська церква, збудована 1992 року віруючими Української Автокефальної Православної громади.

Однак справжньою родзинкою та, безумовно, оберегом Миколаєва є споруджена над містом 2002 року капличка у вигляді писанки. Унікальну церковцю спроектував відомий миколаївський скульптор Андрій Величко, а натхненником її побудови став місцевий мешканець Омелян Іванів. Капличка-писанка чи не перший храм в Україні з такою оригінальною архітектурною формою. Її видно з усіх боків Миколаєва, бо збудована вона на найвищій точці міста — Адамовій горі, де щороку місцева молодь збирається на Великодні гаївки. Тож писанка, яйцеподібний купол якої оздоблено вітражним склом, і справді нагадує неодмінний атрибут Великодня і прекрасно доповнює це святкове дійство.

Кожен мешканець Миколаєва, незалежно від конфесії, з гордістю називає її своєю, оскільки при відкритті капличку освячували представники усіх релігійних конфесій міста. Саме тому крихітна церковця служить символом єдності й порозуміння.

Ще одним оберегом і символом заступництва перед Богом є споруджена минулого року в місцевому парку ікона Матінки Божої. Щодня біля неї можна побачити схилені у молитві постаті когось із миколаївчан чи гостей міста. До неї по заступництво приходять молоді пари та немічні старці. Біля неї щодня і в дощ, і в сніг збиралася на молитву миколаївська громада в тривожний час Помаранчевої революції. І вона допомогла. Принаймні миколаївчани у цьому переконані.

Тобто історичний досвід минулого не пропав, а увійшов у гени, кров і плоть козацьких родин. Оті "тисячі зітхань, які йшли від далеких предків і усередині церкви піднімалися по стінах до неба" не затерлися "щітками іноземних малярів", а стали невід'ємною частиною величного храму, ім'я якому — Україна.

● **Галина ЗАРІЦЬКА,**
м. Миколаїв Львівської обл.
Фото автора

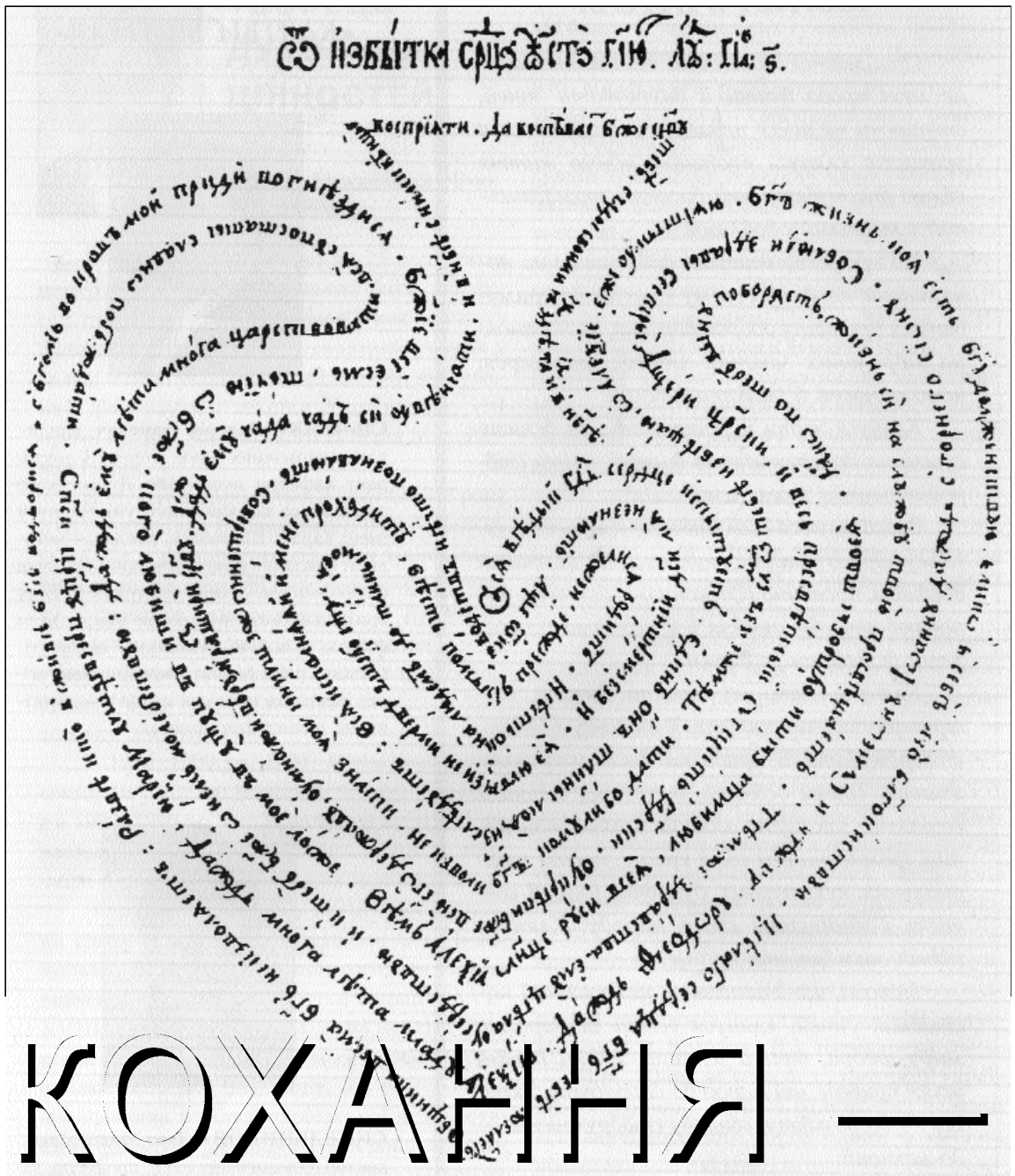

КОХАННЯ — ВОЛЯ ДУХА

Продовження. Початок у ч. 6, 14 за 2005 рік.

Веління статевого інстинкту сприяє вибору пари й творенню родини, адже чистий інстинкт таїть у собі зерно духовності, зародок моральності. Воля одухотвореного інстинкту допомагає здоровій родині протидіяти умовностям і потворствам деградованого соціуму. Реалізуючись у родинному єстві, інстинкт переростає самодостатнє задоволення потреб плоті, які виснажують людський організм, і підтримує життєву снагу родини. В родині закохані розкривають уповні свої фізичні й духовні можливості, а інстинктивний потяг вінчається духовною приязню подружжя. На духовному рівні взаємин між закоханими ладує свідома воля життєтворення. І носієм її є слово подружньої злагоди — голос генома Всевишньої Любові.

Слово Любові як генокод Всеєдиного Духу містить у собі таку снагу земної чуттєвості й Космічної Свідомості, що животворить зниділе в самоті людське єство і єднає людей у життєродний подружній світ. Так життєтворча снага Всевишньої Любові через слово реалізується в земному коханні. Слово як духовна реальність Світової Всеєдності, розкриваючись у думанні й діянні, нескінченно породжує родинні світи — першоклітини етнічного і Вселюдського Світу. Слово — первородне духовне осердя триєдиного принципу моральної зрілості — вияву всеєдиного генотипу.

САМОЗАХИСТ УСЕЄДИНОГО ГЕНОТИПУ

Якщо людина не реалізується в коханні, вона може, згнітивши статеву пристрасть, силою творчого духу реалізувати снагу життєродного інстинкту у сферах зовнішньої діяльності чи художньої творчості. Але часто люди духовно незрілі спотворюють чисті природні інстинкти, — спрощуючи кохання до фізіологічного акту й шукаючи нових статевих утіх, опускаються до сексуальних збочень, набувають ганебних патологічних пристрастей, загрожуючи виродженню життя.

А на це в Єдиносущого є свій механізм самозахисту. Так недавно Земна Природа включила його, вдаривши по найвразливішій сфері людського єства — сексуальній. Цей нещадний біологічний механізм — СНІД, що є синдромом морального занепаду людства. СНІД вражає тих, хто порушує Всеєдиний Моральний Закон, — перестає усвідомлювати себе людиною, життєродною духовно-біологічною істотою Всесвіту, через чию самосвідомість усвідомлюється вся Земна Природа. Деградуюче людство у своїх сексуальних потворствах опустилося до тієї критичної межі, за якою Земна Природа, оберігаючи власний генетичний механізм продовження життя, блокує виродніюче людство, б'ючи по його захисній функції — природному імунітетові.

ПОЛІТИЗАЦІЯ ІНТИМНОЇ СФЕРИ

Сфера статевих взаємин — це розмаїті знання про біологічні, психічні й духовні принципи людського життя. Наші предки набували цих знань протягом тисячоліть саморозвитку, духовного вдосконалення, передаючи їх з покоління в покоління. Та скільки загублено з того, що виплекали предки, скільки спотворено через політико-ідеологічні насильства над людською природою й вільним духом. Нині пожинаємо плоди соціального експерименту — "комуністичного перетворення світу", заснованого на антиеволюційних, атеїстичних догматах примітивного матеріалізму й класового антагонізму, що руйнує світовий принцип Всеєдиної Любові. Комуністичний режим ударив, передусім, по родині. Виживання чоловіка й жінки поставлено в цілковиту рабську залежність від зовнішніх, матеріальних умов, перекрито можливість духовного саморозвитку. Природа людини занепала до примітивного однобокого біологічного існування.

Пригнічено жіночу природу — основу земного життя. Надсадна фізична праця спотворила життєродну сутність жінок. Вони, як і чоловіки, втрачають природну здатність кохати й народжувати дітей, або ж пускають на світ нездорове, неповноцінне потомство, що призводить до виродження народу. Жінку-матір відірвано від родини, від виховання дітей, чим вона займалась одвіку. Про заробіток завжди дбав батько, а тепер він не в змозі прогодувати родину за ту мізерну державну подачку, якою паразитуюча система принижує його чоловічу і професійну гідність.

Отак примітивізовано, зганьблено найтоншу, найінтимнішу сферу людських взаємин — сферу кохання й продовження роду, що була недоторканною, священною в нашого народу. Статеві, як і всі інші людські стосунки, було піддано тотальній комуністичній ідеологізації. "Червоний професор" А. Залкінд випустив у 1924 р. методологічну брошуру — "Дванадцять статевих заповідей революційного пролетаріату", єзуїтську програму впровадження більшовизму в інтимну сферу, в якій природність інтимних стосунків спаскуджено класовими догмами. За цими заповідями, необхідно провадити "статевий добір по лінії класової революційної пролетарської доцільності". Ідеолог стверджував принцип біосоціальної селекції, що її впроваджував у життя більшовицький інтернаціонал-фашизм, званий диктатурою пролетаріату. В інтересах владарюючого революційного класу, що служив прикриттям владців-паразитів, рекомендовано здійснювати механізацію й політизацію статевої сфери: "Статеве має в усьому підпорядковуватися класовому, нічим останньому не заважаючи", а "клас в інтересах революційної доцільності має право втручатися в статеве життя своїх співчленів".

Зрозуміло, всесильним усе дозволено. Тому серед співчленів їхнього класу закони вселюдської моралі скасували, а революційна класова етика узаконила розпусту і садизм, про що свідчив спосіб розтлінного існування партвождів і владарюючої паразитуючої кліки. За догматами державного соціалізму, людська родина мала стати сексуальною тюрмою, біологічним механізмом продукування класових фанатиків-біороботів, які повинні виконувати волю тих, хто при владі.

Пролетарська класова етика оголосила кохання буржуазним пережитком. Відповідно класова педагогіка вбачає в соціалістичній родині лише функцію народження потомства, а функцію виховання покладає на дитбудинки й політизовану школу, яким належить впроваджувати принципи більшовицької ідеології: "Мы должны сделать из детей бойцов нашего дела" — це розтиражоване гасло Н. Крупської ще донедавна можна було зустріти в школах і дитсадках. Так соціалістична імперія плодила собі яничарів — безрідних агресивних оборонців колоніальної системи.

ОДУХОТВОРЕННЯ СЕКСУ

Нині ми заволали про втрату людяності, про жорстокість дітей. Заговорили про потребу чуттєвого, сексуального виховання школярів. Зрозуміли необхідність звернутися до занехаяного досвіду минулих поколінь. Але наші предки не вивчали сексології! А зберігали чистоту природних інстинктів і в дітях змалку плекали духовність почуттів. Адже духовність у статевих взаєминах — провідна сила, без неї статевий потяг стає самоціллю, у невтоленному бажанні тілесної насолоди люди вдаються до сексуальних збочень, потворств.

Тому модний нині сексуальний вишкіл таїть у собі загрозу гіпертрофії фізичного над духовним, буттєвих потреб організму над життєвим прагненням душі. Адже посвячення дітей у таїни фізіології статевих взаємин, а звідси розвиток самодостатньої чуттєвості без збереження природної чистоти інстинктів, без плекання духовного ідеалу — неминуче призведе до дезорієнтації підлітка. У наших дітей під впливом різних чинників (побутова невлаштованість сімей, бездуховна система пострадянської освіти, засилля фізіології сексу в кіно й на телебаченні) і збудників, що подразнюють несформовану дитячу психіку, передчасно прокидається підвищений статевий інтерес.

Ранні статеві зносини страшенно шкідливі для здоров'я. Фізіологічно й психічно незрілий організм підлітка губить свою ще слабку життєву силу: як правило, хлопчики не зможуть уже вирости статево дужими, повноцінними чоловіками, а дівчатка — зазнати радості материнства. Такі люди ніколи не звідають справжньої радості кохання в подружньому житті.

І якщо так зване сексуальне виховання в школі починатиметься з вивчення анатомії статевих взаємин, техніки статевого акту — це ще дужче посилить передчасний статевий потяг, зніме чар духовності з таїни кохання. Виховувати в дитині належить душу. Варто привчити дитину й до звичайної побутової гігієни. А фізіологічно організм і сам дозріє: коли молода людина сформується психічно, буде морально готова, вона осягне тонкощі біологічного механізму статевих взаємин — волею чистого інстинкту й через природжений темперамент.

На уроках вікової гігієни, психології й астрології слід розповідати дітям про таємниці людської психіки, про космогенетичну визначеність вдачі людей. Основні зусилля батьків і педагогів мають бути спрямовані на зміцнення й гармонізацію дитячої психіки, на збереження чистих природних інстинктів і плекання в дитячих душах прагнення духовного ідеалу. Це й стане запорукою статевої зрілості людини як духовно-біологічної істоти. Суть статевого виховання полягає в тому, що фізіологічна чуттєвість людини не повинна превалювати над її духом.

Різноманітні біологічні бажання й потреби, як і естетичні смаки, мають узгоджуватися з внутрішнім ладом людського єства, духовною потребою краси-гармонії. Людина не повинна проминущими потребами тіла затлумлювати в своєму серці Світло Безвічної Краси. *"У задоволенні щоденних потреб є щось принизливе. Але Краса — вища необхідність, і вона визволяє нас від того почуття приниження. Краса вносить благородство в почуття задоволення бажань. Ось чому колишні непогамовні варвари відійшли в минуле, а їхнє місце зайняли люди, які вміють стримувати себе, ось чому ті, хто слухався тільки веління своєї плоті, визнали над собою владу кохання. ...Краса для свого осягнення потребує душевного спокою. Її неможливо осягнути без стриманості"*, — засвідчив бенгальський митець-мислитель Рабіндранат Тагор. Безвічна краса пізнається в коханні й виявляється в чистоті, цнотливості, гармонії людського єства.

ЦНОТА — ЧИСТОТА ДУШІ Й ТІЛА

Віддавна українці плекають у дітях, передусім, цноту — потребу збереження природної чистоти душі й тіла. Так визрівали гідні спадкоємці роду, які берегли подружню вірність — запоруку кохання, гарант міцної родини. Наші предки сповідували єдиний культ — культ душевної й тілесної чистоти. В орійських народів одвіку практикується ритуальне духовне й фізичне очищення, яке обов'язково провадилося в кожній родині. Цей першоосновний, гігієнічний принцип орійської культури був гарантом духовно-фізичного здоров'я родини й цілого народу. Залишки прадавнього ритуального гігієнічного очищення й досі живуть в Україні в обрядах народної культури, зокрема в дотриманні постів, у святковому очищенні водою і вогнем (перед Великоднем, на Купала, перед Пречистою, перед Різдвом), у просвітленні серця молитвами.

Наші предки в коханні виплекали безцінний духовний скарб — зрілу моральність — і передали нам у спадок. Але нинішні покоління сущих в Україні загубили предківські критерії вселюдської моралі, запаморочили чистоту своїх душ чужими ідеологемами...

Далі буде.

● **Олександр ШОКАЛО**
м. Київ

КІНОЗАЛ

УКРАЇНСЬКЕ КІНО — ТАК!

Існування українського кіно більше 10 років під загрозою: постійне (за винятком 2001 року) невиконання бюджетного фінансування, відсутність правового поля, яке б стимулювало його фінансову підтримку, як це є у європейських країнах. Але ще ніколи ситуація не була такою загрозливою, як сьогодні. Здавалося, зміни на краще почалися 23 лютого, коли держава нарешті зосередилася на "найважливішому з мистецтв" у стінах Верховної Ради, вислухавши і кінематографістів, і конструктивно-діловий виступ міністра культури, чіткі й слушні завдання якого вселяли надії: міністр тепер допоможе активізувати й оживити виробництво українських фільмів. Минув час, і 31 березня електронна пошта принесла повідомлення прес-служби цього Міністерства, — "Міністр зустрілася з кінематографістами й відбулася розмова про реформування українського кіно". У списку запрошених, окрім одного кінематографіста (Михайла Іллєнка), кіно представляв комерційний кінопрокат, який обслуговує американське кіно, і комерційні телеканали, для яких кіно — додаток до реклами і виключно продукт іноземного виробництва (студія "1+1", спасибі, почала показувати нарешті українське, щоправда після півночі) та директор МКФ "Молодість", який назвав парламентські слухання "колективною мастурбацією". Може, слід радіти, що телебачення і прокат виявили "інтерес" до українського кіно? Але які їхні справжні наміри, якщо, маючи фінансові ресурси, вони досі нічого для кіно не зробили, навіть готових українських фільмів практично не показували. Вони прагнуть знецінити Постанову слухань і переконати всіх, що нічого не відбулося. Виникає запитання: з якого дива виконавча влада довіряє національні інтереси кіно комерційним структурам, які працюють винятково з іноземним товаровиробником?

— Миколо Павловичу, що це — свідома підміна понять чи наслідок некомпетентності, коли не розрізняється кіно і телебачення? Я розумію, не Ви формували список, і питання, отже, не до вас. І все-таки, як Ви це прокоментуєте?

— Я, по-перше, вдячний, що хоч туди запросили, бо маю стосунок до кіно, пропрацювавши в ньому 41 рік. Починав освітлювачем, і перший мій фільм, до речі, "Тіні забутих предків", коли з підвісного мосту у великому павільйоні кіностудії ім. О. Довженка я дивився, як знімають епізод у церкві й був вражений тією казкою, що там творилася.

— Що таке сила справжнього кіно — навіть освітлювачі, які беруть участь у творенні шедевра, роблять неабияку кар'єру!

— Мені надавали слово у цій зустрічі. До речі, Михайло Іллєнко відзначив певний перекос у бік представників телебачення. Воно є конкурентом кіно, але з іншого боку — це потужна сила, яка могла б допомогти кінорозвитку. Насамперед, донести до глядачів українські фільми. Поки що широкого плідного співробітництва з телебаченням не маємо, бо в нього, особливо комерційного, своя мета: звичайно, прибуток, доходи від реклами. Були проекти — спільно зробили кілька фільмів. Навіть Меморандум про співпрацю уклали. Ми не відмовляємо жодному телеканалу і надаємо можливість показати будь-який український фільм, часто робимо це безкоштовно, хоча державні кіностудії мали б одержувати з цього якісь кошти на своє утримання.

Мене також здивувала однобокість у доборі учасників. Я зрозумів, що слухають тільки одну сторону. Більшість учасників мають до кіно опосередкований стосунок. І було дивно слухати сентенції керівників телеканалів "Інтер" та "1+1", — я їх поважаю, вони добре роблять свою справу, але це бізнесмени від телебачення. А інтереси кіно й телебачення треба врівноважити — і це завдання держави.

Звичайно, на таких нарадах — і в законі, і на парламентських слуханнях зазначено: треба створити окремий орган управління. Натомість міністр пропонує Державну службу кінематографії під контролем Міністерства.

— Тобто змінюється тільки назва, але не структура.

— Суть не змінюється. Є кілька кроків, які негайно треба зробити. Чітко визначити: кіно — це галузь, і вона потребує окремого органу державного управління. До того ж об'єднання з Мінкультури довели галузь до критичного стану. Скільки років підряд усе, що ми пропонували, наштовхувалося на формальну підтримку! Не вирішувалося по суті.

Друге: негайно слід прийняти низку пільгових законів (точніше, доповнень до законів), про які говорили на парламентських слуханнях, у тому числі й міністр культури.

Мене здивувала пропозиція про співпрацю з американським кіно. Американське кіно буде спонсорувати українське? Не вірю! Єдине — воно дешевше зніматиме тут свої фільми. Американці рухаються на Схід і далі України не підуть, Росія їх не пустить — там сьогодні справжній ренесанс у кіно. Чому ми не хочемо скористатися з їхнього досвіду?

Кінопроцес іде. Процес динамічний і наступальний. Ми повинні дати поштовх нашому кінобізнесу. Є бажаючі. Але вкладати гроші в сферу, яка не може принести прибутки негайно, — ризиковано. І це потребує підтримки. Нічого ж немає — в тому числі пільг з оподаткування. Держава ніколи не зможе забезпечити кіновиробництво стовідсотковими коштами. Є вихід! Закон про збір зможе забезпечити підтримку національного кіно. Вже два роки законопроект у Верховній Раді. Отже, треба стимулювати інтерес національного бізнесу до цієї галузі. Бодай на 4—5 років.

— А як щодо кадрових питань? Хто б міг очолити цей управлінський орган, якщо вдасться вивести кіногалузь із Міністерства культури? Від лідера багато залежить.

— Спершу Міністерство повинно визначитися, що це буде: Державна служба чи щось інше. І негайно оголошувати конкурс. Нехай люди подають свої програми. Є люди, які могли б очолити цю сферу. Той же Сергій Тримбач, людина досвідчена, відома в кіноколах. Є бізнесмен Олег Коротенко — молодий, енергійний. Чи — Олесь Янчук, Михайло Іллєнко, Олесь Санін — талановиті режисери й організатори. Може, є фахівці, про існування яких ми навіть не підозрюємо. Тому негайно треба оголошувати конкурс. Уже минуло півтора місяці від Парламентських слухань. Час плине невблаганно.

Великою проблемою є державні кіностудії, їхня форма господарювання. Не можуть вони існувати в такій формі й надалі. Вони увійшли в суперечність із ринковим життям. Треба їх реорганізовувати. На згаданому засіданні була одна сторона. Чому не покликали директорів студій? Державні кіностудії повинні бути перетворені в сервісні підприємства, як це зазначено в загальнодержавній Програмі. Це мають бути холдинги, об'єднані спільним інтересом. Що ж відбувається на студіях? Або зовсім нічого, або те, що на студії Довженка. Давайте зберемося всі, в кого є інтерес до цього: держава, потенційні інвестори, — і домовлятимемося. Кіно — це високотехнологічне, складне виробництво. Там можуть бути різні підприємства: і світло, і камери, і звук. Слід об'єднати їх на одній території, перетворити в бізнес, але з контролем держави.

І останнє, — наше кіно не залишили найбільші його прихильники. У діючій Експертній Раді є люди, патріоти кіно, які ним живуть. Чому не використати їхнього досвіду?

P.S. Поки готувався матеріал, міністр культури Оксана Білозір підписала наказ про звільнення Миколи Мазяра з посади Директора департаменту кіно, не чекаючи ні конкурсу на заміщення посади, ні його результатів. Отже, кіногалузь в Україні "обезглавлена".

З Миколою МАЗЯРЕМ, директором Департаменту з питань кінематографії Міністерства культури і мистецтв України бесіду веде Лариса БРЮХОВЕЦЬКА.

МИСТЕЦТВО

ВАСИЛЬ ПЕРЕВАЛЬСЬКИЙ: «МИСТЕЦТВУ ПОТРІБна СТАБІЛЬНІСТЬ»

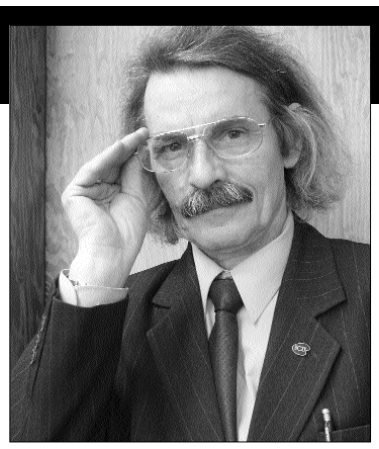

Нещодавно відбувся черговий з'їзд Національної спілки художників України. Про його перебіг, а також про діяльність Спілки та її подальші плани розповів відповідальний секретар НСХУ, народний художник України, член-кореспондент Академії мистецтв Василь Євдокимович ПЕРЕВАЛЬСЬКИЙ.

ГОЛОВА — НЕ ПРЕЗИДЕНТ СКІЛЬКИ ЗАХОЧЕ — СТІЛЬКИ Й БУДЕ, ЯКЩО ВИБЕРУТЬ...

З'їзд відбувався протягом двох днів наприкінці березня рівно через 4 роки після попереднього (саме на чотирирічний термін обирається голова Спілки й голова ревізійної комісії). Основні питання, поставлені на з'їзді, — хто буде головою Спілки, яка її подальша програма, чи будуть кардинальні зміни в її діяльності. Також піднімалося і питання про термін перебування голови Спілки на своїй посаді. Обмежень щодо терміну немає ні в законі про творчі спілки, ні в нашому чинному статуті. Людина має право стільки разів претендувати на посаду голови, скільки вона захоче. За результатами таємного голосування на альтернативній основі головою залишився Володимир Чепелик. Зміни, безумовно, будуть, але не зміниться основне, — наш голова міцно стоїть на позиції, що Спілка має бути, має розвиватися, альтернативи НСХУ як організації, яка проводить державницьку національну політику в галузі образотворчого мистецтва, поки що немає.

Тож та довіра, яку виявив з'їзд керівництву, що працювало попередній період, свідчить про те, що у Спілці і за напрямом, і за характером діяльності все гаразд.

СПІЛЧАНСЬКІ СПОДІВАНКИ Й УСПІХИ

Головне — зберегти Спілку як потужну громадську організацію, кількість членів якої наближається до 5 тис. у всій Україні, зберегти майно цієї організації, і зробити так, щоб наші комбінати працювали, — поки що вони надмірно оподатковуються, а якщо прибутки йдуть на податки, то тоді Спілка не матиме від них прибутку. Із замовленнями також проблема, оскільки середнього класу, який би купував твори мистецтва, в нас немає, а держава купує дуже мало, тому музеї і державні фонди поповнюються новими творами в дуже незначній кількості. Таким чином, утворюється прогалина, незаповнена ніша творами образотворчого мистецтва за певний період. Сподіваємося, що наша держава зверне на це увагу, покращиться ситуація з фінансуванням у галузі культури, твори купуватимуть частіше, і вони не пропадатимуть у приватних колекціях (добре, якщо в Україні, а то здебільшого за кордоном). Є проблема з тим, що художники не мають постійного заробітку, а тому, згідно з чинним законодавством, вони не матимуть права на пенсію. Десь близько сотні художників виїхало за кордон шукати заробіток, але чи повернуться всі — є сумніви, і так ми втрачаємо талановитих людей, оскільки будь-хто за кордон не поїде. Тож проблеми є, звичайно, але немає таких, яких не можна було б вирішувати. Все одно виставкова діяльність, яку ми вважаємо основною для себе, активно розвивається, щодватижні у залах Спілки змінюється по кілька виставок. Нещодавно зробили якраз до з'їзду виставку Михайла Гордійовича Дерегуса, присвячену його 100-річчю. Також Спілка видала альбом-каталог Михайла Дерегуса, поруч експонувалася виставка 80-річного художника-плакатиста Федора Глущука, нещодавно була виставка Володимира Васильовича Микити, якого ми висували на здобуття Шевченківської премії, і він її отримав. Проводимо разом із Міністерством культури дуже багато всеукраїнських виставок — не можна сказати, що держава нас не підтримує, — підтримує, наскільки це можливо. Ми видали за допомогою держави прекрасні альбоми — "Національна спілка художників України", "Українське мистецтво". Спілка видає за власний кошт єдиний в Україні мистецький журнал, який виходить регулярно, — "Образотворче мистецтво".

ПРАВО ХУДОЖНИКА НА РОБОЧЕ МІСЦЕ І ХЛІБ НАСУЩНИЙ

Безумовно, вдосконалення потрібне завжди. Завдань дуже багато. Важливий напрямок — забезпечення художників майстернями. Кожний художник сподівається, що крім соціального, морального захисту, крім можливості брати участь у виставках, він отримає творчу майстерню. У нас дуже багато майстерень, а ще більше художників, особливо серед молодшого покоління, які їх потребують. Будувати ми не маємо коштів — шукаємо засобів та інвесторів. Складна ситуація склалася з майстернями, які самі художники або Спілка орендують із нежитлового фонду міста, — піднімається орендна платня. Це змушує митців полишати майстерні. Потрібно вжити якихось заходів для захисту художників, адже вони, крім майстерні, не мають іншого робочого місця, а кожна людина має право на робоче місце. І брати з художника орендну платню, таку, яка береться з підприємця, — неправильно, тому що майстерня художника — це творча лабораторія, це місце експерименту, мистецької діяльності, де ніякого виробництва не відбувається. Тільки захист держави може допомогти митцям, які дуже серйозно працюють. А інакше художник буде змушений працювати лише задля сьогоднішнього шматка хліба. А мистецтво не любить суєти, йому потрібна певна стабільність.

Ми хочемо, щоб художник мав можливість реалізувати свої твори за справжніми цінами, які відповідають сучасним ринковим відносинам, і мав гідне становище в суспільстві, як митець, як людина, яка живе не тільки хлібом насущним, а й мистецтвом, і прагне, щоб наше суспільство ставало духовно й культурно багатшим. Тобто Спілка й художники ставлять перед собою завдання державницького національного спрямування, і це треба розуміти й допомагати митцям вирішувати ці завдання, бо вони надзвичайно важливі для всього нашого суспільства.

● Підготувала **Катерина ТАРЧЕВСЬКА**

ОСОБИСТІСТЬ

ЧАРІВНА ФЛЕЙТА

“Знову якийсь переспів опери Моцарта”, — невдоволено пробурчить прискіпливий читач. Ні, панове, зовсім не про це. Якщо ім’я великого австрійця і згадаємо, то зовсім в іншому контексті. А зараз хочеться поговорити про Вчителя.

Ярослав Васильович Верховинець не тільки все своє життя поклав служінню музиці, а й прищепив любов до неї, виростив сотні чудових музикантів.

“Всі ми родом з дитинства”, а дитинство — це, передусім, сім’я. Сім’я, в якій слово “Україна” ніколи не було просто географічним поняттям. Ім’я батька — Василя Миколайовича, відоме всім прихильникам мистецтва народного танцю. Композитор, хормейстер, хореограф, етнограф, педагог. Усіх його захоплень вистачило б на десятьох. Але Василь Миколайович був справжнім науковцем. Його твір “Теорія українського народного танцю” став справним обов’язковим посібником для всіх колективів народної творчості. Його хорові твори та романси включалися в репертуари багатьох співаків.

А мати... Рідкісна для тодішньої жінки професія: інженер із ткацтва й килимарства. І чоловіча звитяга. Під час української революції — зв’язкова головного отамана Симона Петлюри. Така сторінка біографії була вкрай небезпечною в червоному Києві. Єдина “подяка” за це — тюремна камера. Раннє дитинство Ярослава пройшло за ґратами — не в фігуральному, а саме в реальному значенні цього слова. Сірі тюремні стіни, ґрати на вікнах — перший дитячий спогад майбутнього митця. А після звільнення з в’язниці — сумнозвісний “сотий кілометр” — ближче до Києва сім’ю “українських буржуазних націоналістів” влада не допускала.

Музичний талант в Ярослава проявився дуже рано. Він починає навчатися грі на фортепіано та скрипці у фастівського вчителя співів М. Доценка. Мати розуміла: синові треба розвивати свій талант і рвалася до Києва. Нарешті вдалося. Юний музикант вступає до музичної десятирічки. Спочатку він учиться по класу скрипки, але скрипаль Я. Магазінер порекомендував йому вчитися гри на якомусь духовому інструменті. І тут доля всміхнулася Ярославові. Він потрапляє у клас до Андрія Федоровича Проценка. Пізніше, в спогадах про вчителя, Верховинець назве Проценка своїм другим батьком. І справді, вчитель навчав юного учня не тільки музиці, а й виховував у ньому справжні людські якості. У 1938 році Василя Миколайовича Верховинця було розстріляно як “буржуазного націоналіста”, і навчати сина “ворога народу” було неабияким громадянським вчинком. Щаслива людина, яка має Вчителя! А. Проценко “вивів у люди” свого талановитого учня, став йому зразком педагога. Дружба з учителем допомогла самому Ярославу Васильовичу стати таким для своїх численних учнів.

Війна. Евакуація. Верховинець вчиться у Свердловську, куди переїхала Київська консерваторія. Потім — навчання у піхотному училищі, служба в музичному взводі. Демобілізований Верховинець повертається до рідного міста. Перш за все поновлюється у Київській консерваторії, із радістю дізнається, що клас флейти веде улюблений педагог А. Проценко.

Київ зруйновано. Заняття проводяться в холодних аудиторіях. Відчуття голоду постійне, а для гри на флейті потрібне добре дихання. І знов А. Проценко, як другий батько, допомагає учневі, допомагає грішми, щоб хоч трохи підгодувати хлопця, а на всі спроби повернути борг тільки відмахується: “Повернеш, коли розбагатієш”.

Чимало з багатющого педагогічного досвіду А. Проценка Верховинець потім перейме і в своїй діяльності: і чітко планувати й продумувати до найменших деталей кожний урок, і активізувати творчу ініціативу учнів, і вимагати ідеального засвоєння музичного тексту.

У ці роки Верховинець знаходить свою долю. Його дружиною стала Клара Всеволодівна — талановитий музикант, альтистка. Разом вони відкривають оперну студію. Прем’єрою стала вистава “Віндзорських кумась”. Диригентом цієї вистави був один із найкращих диригентів — В. Тольба. Вистава пройшла блискуче.

Флейта — найголовніший інструмент оркестру. Це прищеплював молодому флейтистові ще один його педагог — С. Антонов. Саме він навчав Верховинця грати в ансамблі. Цей досвід Верховинець перенесе до оперного театру, де почне працювати з 1948 року. Назавжди запам’яталася Ярославові Васильовичу його перша вистава — “Демон” А. Рубінштейна. Саме в ці роки починається педагогічна діяльність музиканта. В 1948 році він викладає в музичній школі ім. М. Лисенка, а з 1954 року — у Київському музичному училищі ім. Р. Глієра. Ось тут і виявився його надзвичайний талант педагога. Він завжди пам’ятав уроки свого вчителя Андрія Федоровича Проценка.

Виховуючи майбутніх музикантів, Верховинець учить їх повазі до великих колег. Сам завжди був у захваті від диригента Тольби, порівнюючи його з художником Шишкіним за вміння точно виписувати кожну деталь. Не менше захоплює Верховинця мистецтво інших диригентів: О. Климова, Я. Карасика, Н. Рахліна, В. Пірадова, К. Симеонова, якого він порівнював за силу мистецтва з великим живописцем — Леонардо да Вінчі. Пізніше прийде захоплення і молодим тоді Стефаном Турчаком. Усі кращі традиції музичної культури він намагається передати від диригентів своїм учням.

Він розумів, що обов’язковим для кожного музиканта є фортепіано. Коли підросла донька маестро — Оля, він сам водив її на уроки до своєї колеги Євгенії Володимирівни Фрейнкін, чудового концертмейстера, в якої запозичив багато корисного для своєї педагогічної діяльності.

Роки праці в Київській опері назавжди прихилили його серце до класичного оперного репертуару. Верховинець грав у найкращих виставах: “Катерина Ізмайлова” Д. Шостаковича, “Війна і мир” С. Прокоф’єва, “Аїда” Дж. Верді, “Борис Годунов” і “Хованщина” М. Мусоргського. Але найулюбленішою оперою Верховинця залишається опера, колись дебютна для нього: “Демон” А. Рубінштейна.

Ще учнем десятирічки почув Верховинець слова свого вчителя А. Проценка: “Як ноти акуратно надруковані, так акуратно їх треба грати”. Цього він завжди вимагає і від своїх учнів. Найвищою похвалою для Ярослава Васильовича було, коли один із його учнів грав на консультації при вступі до консерваторії А. Проценку “Мелодію” з опери К. Глюка “Орфей і Евридіка” і професор перш за все зауважив: “Ти дуже точно знаєш текст твору”!

Було б неправильно, якби герой нашого нарису видався людиною, яка тільки заглиблена у світ музики і нічого іншого не бачить. Ярослав Васильович — всебічно освічена людина, чудово знає літературу, особливо українську класику. Багато років був незмінним передплатником журналу “Всесвіт” — від того знаменитого, часів В. Коротича, і до останнього часу. Молодий душею маестро захоплюється творами такого молодіжного жанру, як наукова фантастика, дуже любить поезію.

Ще учнем десятирічки почув Верховинець слова свого вчителя А. Проценка: “Як ноти акуратно надруковані, так акуратно їх треба грати”.

Оптиміст за натурою, Ярослав Васильович інколи з тривогою дивиться у майбутнє. Непокоїть його сучасний стан і майбутнє серйозної музики. Як це не сумно, він вважає, що сучасний її стан не найкращий.

Оптиміст за натурою, Ярослав Васильович інколи з тривогою дивиться у майбутнє. Непокоїть його сучасний стан і майбутнє серйозної музики. Як це не сумно, він вважає, що сучасний її стан не найкращий. Але цей смуток швидко проходить. Він згадує своїх учнів, тих, кому дав путівку в життя. Розглядає їхні фотокартки і шкільні, і сучасні. По всій земній кулі звучать чарівні флейти. І в рідному Києві багато його улюблених учнів.

Ярослав Васильович Верховинець — заслужений діяч мистецтв України. А мені хочеться сказати: народний. Він завжди живе для людей, зберігає і розвиває душу нашого співочого народу.

● **Микита ПЕРЦОВ,**
аспірант Національної
музичної академії
ім. П. Чайковського

КЛАСИКА

ЕЛІТАРНЕ ДЛЯ

Нещодавно в Колонному залі Національної філармонії України відбувся вечір вокальної музики. Це був філармонічний концерт: програма приваблювала своєю послідовністю й оригінальністю. Концерт був присвячений вокальній творчості трьох композиторів. У першому відділенні лауреат міжнародних конкурсів Єлизавета Ліпітюк (сопрано) і Зоя Володарська (фортепіано) представили романси М. Іполитова-Іванова й С. Рахманінова. У другому — у виконанні заслуженого артиста України І.Чайченка (баритон) й Анатолія Ільїна (фортепіано) пролунали порівняно рідко виконувані в Києві добутки великого Д. Шостаковича: 10 пісень Блазня з музики до трагедії Шекспіра “Король Лір” і “Антиформалістичний райок”, що за жанром близький до одноактної сатиричної опери.

Якщо еклектична строкатість програми зазвичай свідчить про бажання виконавця похизуватися перед публікою за допомогою тих добутків, що вдаються йому краще, то тематичний концерт — як той, про який ідеться, — вказує на гарний смак і виконавську свідомість артистів, а часом і на свого роду просвітницькі цілі. Звертатися до великої кількості творів одного автора, до циклів — завжди відповідальніше і складніше, ніж виконувати окремі, найулюбленіші опуси. Крім того, багаточастинний твір вимагає драматургічного вибудовування — тобто режисерського “погляду зверху”.

Театральний елемент дуже яскраво проявився саме в другому відділенні — насамперед завдяки сценічності, закладеній автором, і, крім того — виразній акторській грі всіх учасників дійства.

Про трагедію Шекспіра “Король Лір” не треба розповідати докладно... Шекспірівські блазні нерідко важливіші, ніж короновані особи, навколо яких великий англійський драматург розгортає дивовижні події; вони несуть мудрість та істину, яку не бояться висловлювати у вічі. Різкість музичного втілення образу Блазня — єдиного друга розвінчаного старого короля — красномовна, як завжди в тих випадках, коли Шостакович говорить від себе, не використовуючи алюзії, не пародіюючи і не насміхаючись.

Що стосується “Антиформалістичного райка” — тут уїдливо все, від назви й імен діючих осіб до пародійних музичних характеристик, знущальних музичних цитат. Відомо, що на композиторську манеру Шостаковича багато в чому вплинув безмірно шанований ним Мусоргський, у спадщині якого є навіть своєрідний прототип “Райка” (звичайно, без сучасного епітета “антиформалістичний”, що безпомилково відсилає нас до часів безграмотної цензури). Музикознавці радянських часів делікатно мовчать про створення такого зухвалого та безжалісно відвертого “історичного анекдоту”, як “Антиформалістичний райок”, хоча саме в ньому як ніде проявився справжній Шостакович. На словах він міг скільки завгодно йти “По шляху народності і реалізму” і “Кликати на боротьбу за краще” (це реальні назви літературних творів композитора), але його музика видавала його з головою — розумного, нещадно проникливого й занадто незалежного генія.

Що можна сказати про вокальне мистецтво? Спів завжди вабить та будить уяву своєю красномовністю, сполученням конкретності слів і емоційності музики. Задоволення, з яким піаністи акомпанують співакам, свідчить, на мій погляд, про їхнє (піаністів) непереможне бажання хоча б раз заговорити зі сцени не “універсальною мовою музики”, а словами, покладеними на музику.

Не можу не зізнатися: я упереджений оповідач. Я не можу не звернути уваги на дивну енергетику цих людей, що нарівні з їхнім професіоналізмом привертає доброзичливу увагу публіки. Після таких концертів піднімається настрій і думається про приємне, — наприклад, про те, що в людях багато таємничого і прекрасного — того, що називається енергетикою або просто добротою, того, що змушує людей поділитися красою своєї душі не тільки в особистому спілкуванні, а й зі сцени.

Музикознавці радянських часів делікатно мовчать про створення такого зухвалого та безжалісно відвертого “історичного анекдоту”, як “Антиформалістичний райок”, хоча саме в ньому як ніде проявився справжній Шостакович.

● **Олена ЖУКОВА**

МИСТЕЦЬКІ МАНДРІВКИ

Я Б НАПИСАЛА КАЗКУ...

...Про фонтани над трояндовими кущами. Але моїх улюблених фонтанів у центрі міста вже немає, а про трояндові кущі на Майдані згадують лише літні кияни. Кажуть, тоді було дуже затишно відпочивати літніми вечорами в тому трояндовому райку. А казку про старий фонтан зі скульптурою хлопчика, який дитинно дзюрчить у розсіяних бризках, уже написано в іншому краї. Бо там і насправді зберігають старі фонтани, класичну скульптуру і всю архітектуру стародавніх міст. Повертаючись після подорожей у рідну Вітчизну, завжди зіставляєш враження від побаченого з тим, що нині перед очима. Крихітні містечка італійської Умбрії Треві та Кастель Рітальді розташовані, як і наше, на крутих схилах. Переконана, що за 3—5 тисячоліть їхньої історії було немало талановитих архітекторів, які могли б змінити образ рідного міста своїми новітніми проектами. Та, мабуть, на генному рівні якийсь незборимий естетичний код спонукає італійців берегти свою історичну спадщину, і тепер вони пишаються, що можуть прогулюватися вуличками тисячолітньої давнини, де колись шелестіли сандаліями їхні предки. І туристи з усього світу злітаються подивитися на цю екзотику, бо в них такого вже немає. А в нас поготів. Обіймаючи поглядом кожний куточок ще не втраченої історичної самобутності, тієї київської старовини, яка стрімко поглинається якимись нерозбірливими новоутвореннями псевдоєвропейського стилю, шукаю, про що б я написала казку. Щоб і до мого Києва, приїжджаючи з усього світу, гості вірили, що ми насправді висококультурний народ із тисячолітніми традиціями й дивовижною історією. Ну, якщо збережемо ще деякі старовинні вулички та Дніпрові схили, та Володимирську гірку — є шанс написати казку. Бо такі казки люблять читати в італійському містечку Кастель Рітальді, де щороку відбувається фестиваль-конкурс казок і запроваджена літературна премія "Маріо Табарріні. Кастель Рітальді — край казок". Дивовижний чоловік жив у цьому містечку — Маріо Табарріні, який навчав дітей, блискуче знав історію, мистецтво, літературу й любив казки, старі й сучасні. Тепер у літературному конкурсі імені Маріо Табарріні беруть участь не тільки діти, а й дорослі, а Кастель Рітальді — єдине місто в світі, де вздовж вулиць замість рекламних біл-бордів уміщено тексти казок. Темою літературного конкурсу щоразу стає якесь природне середовище чи стихія. Минулого разу це була вода.

Містечко Кастель Рітальді

— Мабуть, мешканці міста казок відрізняються від інших, — говорю я асесору з культури сеньйорі Аурі ді Томмазо, яка вже кілька років поспіль займається організацією конкурсу.

— Абсолютно нічим не відрізняються, — усміхається вона. — Та ми вважаємо, що кожна людина повинна мати можливість у своєму житті прилучитися до чогось світлого і прекрасного, мати мить для роздумів і заспокоєння. На це й спрямовані наші культурні маніфестації, щоб мешканці міста чи гості могли прогулятися вулицями, читаючи казки і милуючись пейзажами. За час, відколи проводиться конкурс, ми вже зібрали дві бібліотеки опублікованих дитячих і дорослих казок, а Клара Чеккіні з університету міста Перуджа зробила наукову розвідку про казки, легенди й оповіді нашого стародавнього краю.

А для мене ще одним сюрпризом цього чарівного містечка став іронічний знак історії у контексті нашої розмови про казку. Адже моє покоління ще пам'ятає зі шкільної програми "Казки про Італію" буревісника революції Максима Горького. Тож у Кастель Рітальді я познайомилася з нащадком відомого в Італії російського художника Григорія Мальцева, з яким дружив... Максим Горький. І, мабуть, мав добрі почуття до свого друга, бо, коли повернувся в Росію, написав у листі до Григорія, щоб той не повторив його помилки і залишився в Італії. Художник, як мовиться в казках, і справді жив довго й щасливо, його донька Варвара стала донною Барбарою, а внук — тепер мер Кастель Рітальді — міста казок. Із ним і з Аурою ді Томмазо я сфотографувалася на згадку.

Організатор конкурсу казок Аура ді Томмазо

А казка, яка здобула першу премію в минулорічному конкурсі, закінчувалася згадкою про старий, але реальний фонтан у містечку Кортічелла провінції Реджіо Емілія. "Він просто в центрі міста і якщо ви придивитеся, то побачите там дивну усмішку чи гримасу, залежно від випадку. Ходять історії, що вночі з фонтану з'являється Людина води, щоб прогулятися містом і відчути себе справжньою людиною. Дехто бачить її щоночі. Але я — жодного разу..."

● **Валентина ДАВИДЕНКО**

КОНКУРС

НАЗУСТРІЧ БАЛЕТУ

У світі мистецтва немає меж територіальних і часових. Порадує нас весняний каштановий травень із його "Євробаченням" в українській столиці. А потім — стартує червень. Від нього чекатимемо вістей про успіхи представників талановитої української молоді в Росії.

Саме тут, у Москві, на сцені Державного академічного Великого театру, з 20 до 30 червня 2005 року пройде десятий, ювілейний Міжнародний конкурс артистів балету й хореографів.

Уперше проведений 1969 року, цей балетний форум, за визначенням багатьох видатних діячів культури та мистецтв, є одним із найбільш значних, престижних і великих змагань представників юного покоління, які присвятили своє життя балету. СРСР став другим після Болгарії (м. Варна), де був заснований державний конкурс класичного балету.

Біля його витоків — Ігор Моісеєв (голова Оргкомітету) та Галина Уланова (голова журі). Починаючи з другого конкурсу (1973 р.) постійними керівниками конкурсу є Ольга Василівна Лепешинська (народна артистка СРСР, академік) та Юрій Миколайович Григорович (народний артист СРСР, професор).

На конкурсі тричі присуджувалося Гран-прі: Надії Павловій (1973 р.; II конкурс), Іреку Мухамедову (1981р., IV конкурс) і Андрію Баталову (1997р., VIII). Лауреатами Московського конкурсу були Франческа Зюмбо, Лойпа Араухо, Алла Михальченко, Михайло Баришніков, Патріс Барт, Микола Цискарідзе, Володимир Малахов, Ніна Семізорова... Серед "золотих" лауреатів також імена українських артистів Вадима Писарєва (1985р), Оксани Кучерук і Леоніда Сарафанова (2001р). Зірками міжнародного класу стали лауреати, що одержали в різні роки "срібні" та "бронзові" нагороди Московського хореографічного форуму — В. Ковтун, В. Яременко, Г. Кушнирьова, В. Смаргачова, Аліна Джорджета Кожокару, Т. Таякіна, М. Прядченко, Н. Домрачева, М. Сидорова та інші. А сьогодні деякі з них, уже як педагоги, представлять українські балетні школи на ювілейному конкурсі.

Серед тих, хто подав заявки на участь у конкурсі, — професійні артисти балету, балетмейстери та учні хореографічних шкіл із Києва, Донецька, Харкова, Дніпропетровська, Сімферополя — ті, хто, на думку організаторів конкурсу, можуть претендувати на призові місця, і початківці: Анастасія і Денис Матвієнки, Наталя Мацак та Іван Козлов, Леся Макаренко, Катерина Козаченко з Національної опери України, Максим Ковтун, Андрій Писарєв, Єлизавета Швець, Альона Ромащенко, Валерія Волобуєва, Ксенія Русіна, Єлизавета Ґоґідзе та інші.

Виступи конкурсантів оцінюватиме журі, у склад якого увійдуть 15 найбільших діячів світової хореографії, передбачений приїзд почесних гостей.

"Слово Просвіти" бажає всім представникам з України успіхів у підготовці до конкурсу й інформує, що в наступних випусках маємо намір познайомити наших читачів із молодими представниками українського балету ближче.

● **Марина ГРИГОР'ЄВА,**
член Національної спілки журналістів України

NOTA BENE

СЛАВКО ВАКАРЧУК — «ВІЛЬНИЙ, БО ЖИВИЙ»

Сучасних музикантів, котрі взяли б на себе відповідальність повчання власними піснями, не так уже й багато. "Океан Ельзи" не назвеш серед таких груп, адже їхні пісні сповнені душевних переживань та глибоких почуттів, і морального дидактизму там не знайти навіть при великому бажанні. Тому лідер гурту Святослав Вакарчук вирішив піти від супротивного й провести своєрідну бесіду-дискусію на тему "Майбутнє України: гуманітарний вимір" для студентів Києво-Могилянської академії.

Не дивно, що в актовій залі Культурно-мистецького центра зібралося дев'яносто відсотків дівчат. Але це можна пробачити, якщо взяти до уваги, що в свої 29 років соліст найзатребуванішої, майже культової команди є одним із найповажніших людей країни. Чим не взірець для наслідування? Саме такого лідера й потребує молодь. Усвідомивши це, Святослав "пішов у народ", а молодь сприйняла це із захватом. Не відомо, чи потрібна була йому для цього спеціальна підготовка, адже власна ерудиція допомогла б йому провести лекцію експромтом, але однозначно, що основні пункти бесіди були визначені заздалегідь. Так, скажімо, кілька питань скерували загальний напрямок дискусії. Наприклад, чи відчуваємо ми себе вільними людьми? На жаль, піднятих рук у залі було не так уже й багато. Хоча живемо у вільній державі і простір для бурхливої діяльності є, ой, який широкий! Так, Україна — країна талантів, але де вони? Чому можливість проявити себе з'являється так рідко? Назвіть хоча б десяток талановитих особистостей, котрі не можуть досягти успіху через несприятливі обставини. Не можете? А це тому, що всі вони за кордоном. Люди втікають туди, женуться за кращим життям, навіть не намагаючись зробити щось для власної країни, бо чекають на те, що вона *першою* повинна піти їм назустріч. Схоже на дитячий комплекс. Насправді, завжди і скрізь потрібно починати із себе. Саме тому так часто тут звучало слово "самоорганізація".

"Чому ви, скажімо, вступили до Києво-Могилянської академії? — звернувся Славко до студентів, — бо цей внз вважається престижним. А хто так вважає? Вам просто нав'язали цю думку. А коли вам намагаються щось нав'язати, треба йти в інший бік. Я вступив на факультет фізики, знаючи про його непрестижність. У свої 19 років я сподівався отримати ґрант і продовжити навчання у Лондоні, а потім працювати там фізиком. Як зробило вісім із десяти моїх одногрупників — розсіяні нині від Канади до Японії. Але одного разу я став перед дзеркалом і визначився з тим, що я вмію робити, а що ні. І я почав робити *трохи інше*. Зараз я займаюся улюбленою справою — музикою, і якщо раптом колись розучуся писати пісні, то займуся іншою справою — наприклад, розведенням огірків або будь-чим, що буде цікаво. Наразі, я задоволений життям. Чого бажаю і вам".

Охочих проконсультуватися з музикантом із тих чи інших питань було неочікувано багато. Найактивнішими студенти були щодо питань подальшого розвитку нашої країни. Подеколи це скидалося на дебати з трибуни Верховної Ради. Тому Святослав щиро пообіцяв усі пропозиції розглянути окремо. А щоб розрядити серйозну обстановку, він перейшов до відповідей на всі без винятку запитання у письмовій формі. Під час прочитання деяких записок — певно, еротичного змісту — він червонів і загадково усміхався, а на серйозніші сипав дотепами, доброзичливо іронізував і відповідав запитанням на запитання. Звичайно, тут не обійшлося без курйозів. "Як купити квартиру в Києві?", "Як неформалу боротися з "гопниками?", "Чи могли б Ви стати меценатом для молодого таланту?", "Чи щаслива Ви людина?" і, врешті-решт, "Як справи в "Океану Ельзи"? Ось що найбільше цікавило студентів. Були і пропозиції на кшталт "ходімо на пиво" і "заспівай", на що музикант віджартувався, що був би справді щасливою людиною, якби не отримав цієї записки, і — не заспівав. У такій невимушено доброзичливій атмосфері й промайнули майже дві години. Тобто, заснути під час лекції не вдалося нікому. Швидше навпаки, молодь отримала своєрідний поштовх для просування до власної мети (у кого вона є, а хто ж із нею ще не визначився, то беззаперечно замислився над цим питанням). А у Святослава Вакарчука виникла ідея провести ряд подібних лекцій у різних університетах України, що є абсолютно похвальною справою. Можливо, тоді людей, здатних самоорганізовуватися задля високих цілей, стане більше.

● **Тетяна ТРЕТЯК**

РОДИНА

ДІМ, ДЕ ПРОЗРІВАЮТЬ СЕРЦЯ

У Київську середню спеціальну загальноосвітню школу-інтернат № 5 для сліпих дітей імені Я. Батюка мене привезла голова "Жіночої громади" Марія Драч. Як завжди, запрошення звучало лагідно і по-діловому: "Поїдемо, — сказала Марія Михайлівна, — скинемося всі разом і дамо трішки грошей на праски. Бо в інтернаті всі праски погоріли, треба допомогти людям, — у них там прання й прасування вистачає..." Багато років знаю Марію Михайлівну, а не перестаю дивуватися її спокою та організованості, а головне, — її вмінню застосувати ці особистісні якості там, де вони найбільше потрібні. "Жіноча громада" — це не салонні жіночі посиденьки й цікаві балачки, а постійна присутність членкинь цієї найстарішої української жіночої організації там, де найважче, де соціальний і людський біль особливо видимий, і оту наглядність та волаючу відкритість страждань людських не обіймеш лише розумінням, — потрібні співпереживання і перейнятість ними, вміння допомогти не лише матеріально, а й професійно. Ось чому в "Жіночій громаді" так багато професійних медиків-науковців і практиків, а також соціологів, політологів, економістів. Кожен вагомий захід громадівок — чи то патронування недужих дітей, чи то організація відпочинку в оздоровчих таборах і санаторіях, має ще й продовження в резонуванні суспільному, а часто й державному. Програма патронування дітей із вадами зору — одна з кількох, які розробила й виконує "Жіноча громада". Як розповіла нам директор школи-інтернату № 5 Людмила Сергіївна Коваль, увагою її вихованці не обійдені: і київські столоначальники, і працівники міського та районного управлінь освіти уважні до потреб дітей, які повністю позбавлені радості бачити сонце або ж мають значні вади зору. Без підтримки і турботи державної влади та благодійних організацій облаштувати життя інтернату як школи нового типу було б майже неможливо. Власне, традиції державного й громадського патронування складалися впродовж 120-річної історії цього закладу, який пишається своїми вихованцями, — докторами та кандидатами наук, програмістами, адвокатами, педагогами, композиторами, поетами, масажистами, і, як кажуть учителі та вихователі школи-інтернату № 5, — "просто хорошими людьми".

Як відомо, хороші люди виростають серед хороших людей, — інакше бути й не може. А ще — байдужі й не сумлінні тут просто не зможуть працювати, бо кожна хвилина вимагає уваги, терпіння, співчуття, розуміння та самоконтролю, спрямованих на розвиток і самоствердження кожного з 146 учнів, найменшому з яких — 6 років, найстаршому — 19.

Протягом 12 років, день у день із ними перебувають 23 досвідчені педагоги — вчителі вищої категорії, методисти, старші вчителі. У навчальних кабінетах зібрані необхідні технічні засоби, тифлоприлади, тут учні опановують азбуку Луї Брайля, відкриваючи світ книги й науки. А про вихователів, нянь, кухарів інтернату варто розповісти окремо — адже це з їхньої руки дітки отримують необхідні навики: від вміння самостійно одягтися та застеляти ліжко, орієнтуватися в просторі — до повної самостійності в житті, вміння обійти себе й дати собі раду.

Є в інтернатському коридорі на стіні смуга, пофарбована так, аби її структура відрізнялася на дотик — доторкаючись до неї пальчиками, діти орієнтуються в своїх маршрутах. Якщо поміркувати, то можна порівняти цю доріжку зі шкільним шляхом, який мають пройти вихованці, — спочатку безпомічні в побуті, з віком набирають впевненості: дівчатка-старшокласниці навіть легко та граційно рухаються в модельних черевичках на тонких високих підборах. А ще — діти тут часто ходять стрічкою, — як журавлята, що вперше піднялися в небо. На крило їх ставить доброта й милосердя зрячих.

Запам'ятайте цих баяністів — грають Микола Черкай та Володя Власюк

Танцює шкільний ансамбль

У цих стінах дуже часто повторюють ось такі слова: "Сліпий не той, хто має незрячі очі, а той, у кого незряче серце". Покликані вони розбудити й підтримати хлопчиків і дівчаток у їхньому нелегкому труді — осягнути й збагнути світ, змиритися з ним і в чомусь — підкорити, але найголовніше, — знайти гармонію з довколишнім середовищем. І коли ми, зрячі, так часто не можемо опанувати собою і світом, проливаючи піт і сльози, то які труди й муки відчувають ті, хто пізнає світ на дотик, на звук, перебарвлюючи вічну темряву на кольори серця і душевних чуттів?

Ці діти дуже подібні до ангелів — вони вслухаються в кожну мить і *чують те, і доторкаються до чогось такого*, що не дано осягнути нам у нашій Богом дарованій благополучній звичайності. І — ніде правди подіти, — ми іноді забуваємо, як важко їм, незвичайним, переборювати відібране хворобами й нещастями.

Ці діти дуже талановиті. Вони грають на багатьох музичних інструментах, вирощують квіти, плекаючи кожну пелюстку й на доторк вгадують цвіт, ліплять чудові фігурки з глини, — казкові птахи і звірі з-під їхніх пальчиків дивляться на світ великими здивованими очима...

Людмила Порохняк у музеї інтернату

Закінчивши школу-інтернат № 5, вони матимуть спеціальності масажистів та операторів комп'ютерного набору, зможуть продовжити навчання у вищих навчальних закладах. Кілька цьогорічних випускників, які мають дар відчувати слово, збираються на філологічні факультети.

Марія Драч одразу знайшла спільну мову зі шкільною аудиторією. Разом із доктором медичних наук Людмилою Порохняк і головою секретаріату Тамарою Романюк вона вручала кожному з присутніх м'які іграшки та смачне печиво, розповіла присутнім на святі зустрічі про доктора Ігоря Галярника (США) та Ольгу Ткаченко з Мюнхена, які забезпечили пригощання й дарунки.

Про праски ми також не забули. А ще розпитували Людмилу Сергіївну Коваль, що привезти наступного разу. Отож інтернатові потрібні квіти (діти їх люблять), пластилін, олівці, альбоми, книжки, набрані шрифтом Брайля і звичайні, побутові речі (від постільної білизни до пральних порошків), — словом, якщо хтось захоче допомогти, телефонуйте: тел. 430-01-14, 430-01-18 (вул. Вишгородська, 35). Вам підкажуть і з вдячністю приймуть допомогу. А ви також будете віддаровані — з вашого серця зсунеться шкаралуща буденності і відкриється істина: варто не лише дякувати щодня Богові за свою звичайність, але й пам'ятати, що поруч живуть люди незвичайні, й допомагати їм. І тоді не лише наші очі — широкорозплющені й видющі, служитимуть нам надійніше. Надійнішими — і для нас самих, і для інших людей — стануть наші зрячі серця.

Іграшку важливо відчувати

Любов ГОЛОТА
Фотографувала
Ганна ОБОРСЬКА

СЛОВО Просвіти

Засновник: Всеукраїнське товариство "Просвіта" імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Перший заступник головного редактора, відділ соціальної тематики
Євген ҐОЛИБАРД
229-49-47 (тел/факс)

Заступник головного редактора, відділ політики
Олександр СОЛОНЕЦЬ
229-49-47

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
228-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
228-63-69

Літературний редактор
Олександра ТКАЧ
462-05-57

Відділ культури
Катерина ТАРЧЕВСЬКА
462-05-57

Відділ літератури
Марія КРИШТОПА
462-05-57

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
228-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Оксана ПЕТРИЧЕНКО
228-63-69.

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovo.prosvita.com.ua

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

Видрукувано з готових фотоформ на комбінаті "Преса України" у середу. Зам № 3301215

Загальний наклад — 34800

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій посилання на "Слово Просвіти" обов'язкове.

Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на півроку — 19,18 грн.